

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/I/2022/36109009601317380

DEJINY SOCIALISTICKÝCH Hnutí V USA

Diplomová práca

2022

Bc. Dávid Hrežik

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

DEJINY SOCIALISTICKÝCH HNUTÍ V USA

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: Mgr. František Škvrdla, PhD.

Bratislava 2022

Bc. Dávid Hrežik

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu s názvom Dejiny socialistických hnutí v USA som vypracoval samostatne pod odborným vedením školiteľa práce, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum: 30.03.2022

.....

POĎAKOVANIE

Ďakujem Mgr. Františkovi Škvrndovi, PhD., vedúcemu diplomovej práce za cenné rady, pohotovú spätnú väzbu a podnetné pripomienky, ktorými ma usmerňoval pri tvorení tejto diplomovej práce.

V Bratislave, dňa 30.03.2022

ABSTRAKT

HREŽIK, Dávid: *Dejiny socialistických hnutí v USA*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. František Škvrnda, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2022, s. 77.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať a interpretovať dejiny socialistických hnutí v Spojených štátoch amerických. Práca je rozdelená do dvoch hlavných kapitol. V prvej kapitole stručne uvádzame vývoj socializmu a socialistických teórií v dejinách európskeho politického myslenia, ako aj praktické implikácie socialistických ideí a konceptov, ktoré sa prejavovali v politike a ekonomike vybraných štátov a spoločenských formácií. V druhej kapitole popisujeme metódy a postupy, ktoré sme využili pri písaní práce. V tretej kapitole analyzujeme fenomén amerického socializmu. Prvá časť tretej kapitoly sa venuje problematike amerického utopického socializmu v náboženských komunitách. Druhá časť sa zaoberá problematikou štrajkov a popisuje formovanie odborových zväzov a hnutí. V tretej časti analyzujeme podmienky a okolnosti vzniku prvých organizovaných politických subjektov, ktoré presadzovali socialistické a komunistické ideály v USA. Štvrtá časť skúma štátne represálie a politiku zadržiavania socialistických politických subjektov v USA cez prizmu dvoch fenoménov tzv. Červených jaziev a Mccarthizmu. Piata časť popisuje formovanie nového socializmu (demokratická ľavica) a jej súčasné postavenie v americkej politickej kultúre. V závere práce formulujeme stanovisko, podľa ktorého predstavuje americký socializmus špecifický politický fenomén s vlastnou trajektóriou historického vývoja a má významné implikácie aj pre súčasné politické dianie v Spojených štátoch amerických.

Kľúčové slová:

Spojené štáty americké, Socializmus, Komunizmus, Červené jazvy, Mccarthizmus, Nová ľavica

ABSTRACT

HREŽIK, Dávid: *History of the Socialist Movements in the USA*. University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Thesis supervisor: Mgr. František Škvrnda, PhD. – Bratislava: FIR UE, 2022, s. 77.

The goal of the final thesis is to analyze and interpret the history of socialistic movements in the United States of America. The thesis is divided into two main chapters. In the first chapter we are briefly introducing the evolution of socialism and socialistic theories in the history of European political thinking and also practical implications of socialistic ideas and concepts, which manifested themselves in politics and economics of some countries and social formations. In the second chapter we are describing methods and approaches, which were used during the creation of the thesis. In the third chapter we analyze the phenomenon of American socialism. The first part of the third chapter is dedicated to American utopistic socialism in religious communities. The second part is describing the strikes and formation of labor movements. In the third part we analyze the conditions and circumstances of the origin of the first organized political subjects, which enforced socialistic and communistic ideals in USA. The fourth part examines state reprisals and the policy of detaining socialist political entities in the USA through the prism of two phenomena, the so-called Red Scares and McCarthyism. The fifth part is describing the formation of a new socialism (Democratic Left) and its current status in American political culture. At the end of the thesis we form an opinion, based on which the American socialism presents a specific political phenomenon with its own trajectory of historic evolution and has an important implications even for current political situation in the United States of America.

Key words:

United States of America, Socialism, Communism, Red Scares, McCarthyism, New Left

Obsah

1 Socializmus – teoretická rovina skúmania.....	11
1. 1 Idealisticko-utopistický socializmus	12
1. 2 Marxizmus.....	18
1. 3 Komunizmus, národný socializmus, sociálny liberalizmus	21
1. 4 Všeobecné charakteristiky socializmu	25
2 Metodika práce a metódy skúmania	27
3 Americký socializmus.....	29
3. 1 Utopické komunity v USA.....	31
3.1.1 Harmoniti.....	31
3.1.2 Ikariáni.....	34
3.1.3 Šejkrovia.....	35
3. 2 Najdôležitejšie štrajky a formovanie odborových hnutí	37
3.2.1 Knights of Labor.....	41
3.2.2 American Federation of Labor	42
3. 3 Formovanie prvých ľavicových politických subjektov	45
3.3.1 Americká socialistická strana (SPA)	46
3.3.2 Americká komunistická strana (CPUSA).....	52
3. 4 Červené jazvy	55
3.4.1 Prvá červená jazva	55
3.4.2 Druhá červená jazva	57
3. 5 Nová ľavica a súčasný trend vývoja	61
3.5.1 Demokratickí socialisti Ameriky (DSA).....	62

Úvod

Socializmus a Spojené štáty americké. Na prvý pohľad pôsobia tieto dva pojmy protirečivo, ako by sa vzájomne vylučovali. Socializmus, ktorý bojuje proti kapitalizmu prakticky celú svoju históriu a Spojené štáty, ktoré reprezentujú spoločnosť vo vrcholnom štádiu kapitalistického vývoja .

Protirečenie, ktoré sa na prvý pohľad zdá byť implicitne prítomné v spojení „americký socializmus“, vychádza zo špecifického vývoja spoločenských formácií „západného sveta“ a westernizácie ako fenoménu šírenia západných spoločenských hodnôt a noriem. Kapitalizmus sa už od svojho vzniku spájal s ideálmi slobody, demokracie, republikanizmu a industriálnou revolúciou, ktorá symbolizovala spoločenský pokrok a triumf vedeckého myslenia. Vyhlásením nezávislosti Spojených štátov 4. júla 1776 sa začala písať história „amerického sna“, ktorý symbolizoval ideálny život a snahu po spravodlivo usporiadanej spoločnosti. Cieľom štátu bolo ochraňovať individuálnych členov a občanov, umožňovať im slobodne podnikat', pracovať a akumulovať bohatstvo bez akýchkoľvek – ideologických (náboženských) či sociálno-politických – obmedzení. Dôraz na ľudskú slobodu a ľudskú prirodzenosť, ktorej sú tieto slobody univerzálne dané, sa stal základným putom, spájajúcim západnú Európu a USA; putom, ktoré pretrváva dodnes.

Dejiny liberalizmu a špecifické miesto, ktoré v nich zastávajú USA, sú dnes všeobecne známe a z akademického hľadiska veľmi dobre zmapované.¹ Čo však zostáva v úzadí záujmu verejnosti, je skutočnosť, že v politických dejinách USA môžeme pozorovať vývoj socializmu a socialistických hnutí, ideí a politických subjektov. Predkladaná práca predstavuje pokus zmapovať túto menej známu, odvrátenú stranu politickej histórie Spojených štátov amerických. Nasledujúci priestor budeme venovať hľadaniu a opisu základných charakteristík a črt socializmu ako politickej ideológie, aby sme následne mohli prejsť k skúmaniu špecifického variantu socializmu, ktorý sa vyvíjal v americkej spoločnosti.

Práca je rozdelená do dvoch tematických okruhov. V prvej časti charakterizujeme socializmus ako politickú ideológiu na základe konkrétnych diel, v ktorých sú

¹ Pozri bližšie HARTZ, Louis, *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought since the Revolution*. New York : Harcourt, Brace & World, 1955. Bez ISBN; NYCANDER, Svante, *The History of Western Liberalism*. Uppsala : Acta Universitatis Upsaliensis, 2016. ISBN 978-9-1554-9569-5.

rozpracované základné koncepcie a východiská sociálno-politickej filozofie a tiež na základe konkrétnych spoločenských formácií, v ktorých sa tieto koncepcie premietli do praxe. Kapitolu sme rozdelili na dve hlavné podkapitoly (roviny skúmania), teoretickú a praktickú.

V druhej časti práce skúmame počiatky socialistických ideí na pôde USA, ktoré nachádzame v náboženských protestantských komunitách. Analyzujeme komunity Harmonitov, Ikariánov a Šejkrov, ktorí v 19. storočí zakladali ekonomicky sebestačné komunity a organizovali sa na základe princípov spoločného vlastníctva majetku. Významný posun v šírení a usúvzťažňovaní socialistických postojov a koncepcií nastal s industrializáciou krajiny v druhej polovici 19. storočia, kedy začali popri náboženských komunitách vznikať nové spoločenské triedy. V továrňach a fabrikách pracovali chudobní robotníci, ktorí sa organizovali do odborových hnutí, organizovali štrajky a protesty za zlepšovanie pracovných podmienok a platového ohodnotenia. V práci venujeme priestor dvom najvýznamnejším organizáciám USA, *Knights of Labor* a *American Federation of Labor*. V nasledujúcej časti práce sa venujeme vzniku a fungovaniu prvých politických strán, ktoré sa otvorene hlásili k socialistickým ideám, a ktoré sa v prvej štvrtine 20. storočia čoraz aktívnejšie presadzovali aj vo veľkej politike USA. Opäť sme si vybrali dve reprezentatívne subjekty, najstaršiu socialistickú stranu v USA *Socialist Party of America* (SPA) a *Communist Party of USA* (CPUSA). S postupom času sa socialistické politické subjekty a ich hlavní predstavitelia stali predmetom tvrdých represálií a eliminácie, pretože boli politickým establišmentom USA, ako aj významnou časťou verejnosti, vnímané ako „piata“ kolóna cudzích mocností, konkrétne ZSSR. V práci preto venujeme osobitný priestor analýze fenoménu tzv. Červených jaziev, ktorého účelom a zmyslom bola úplná likvidácia socialistických hnutí v USA. Mapovanie vývoja socializmu v USA sme zavřšili podkapitolou o „novej ľavici“ (*new left*), ktorá prebrala mnoho inšpirácií a tém tradičných socialistov a zaradila ich pod agendu demokratickej strany. K politickému životu neodmysliteľne patria aj význační politickí lídri a predstavitelia. V tomto smere nie sú výnimkou ani socialistickí politici USA. Popri mapovaní vývoja a histórie socialistických hnutí sme v práci venovali širší priestor aj významným postavám amerického socializmu, predsedovi SPA Eugenovi A. Debsovi, lídrovi CPUSA Earlovi Browderovi a súčasnému populárnemu politikovi Berniemu Sandersovi.

V závere práce sa napokon snažíme zodpovedať otázky, ktoré predstavujú aj hlavný cieľ našej práce: do akej miery je možné hovoriť v súvislosti s politickou históriou v USA o

„americkom socializme“ a je možné považovať ideológiu socializmu za významný faktor aj v súčasnom politickom diskurze USA?

1 Socializmus – teoretická rovina skúmania

Socializmus je zložitý a multidimenzionálny pojem, ktorý je primárne spojený s oblasťou politických vied a filozofie. K problematike toho, čo socializmus znamená, s akými koncepciami sa spája a ako sa vyvíjal v čase, budeme pristupovať cez prizmu historicko-teoretického skúmania.

Z teoretického hľadiska socializmus označuje pluralitný súbor predstáv, teórií a názorov, ktoré artikulujú potrebu nanovo organizovať spoločnosť a redefinovať vlastnícke vzťahy medzi jednotlivými členmi a štátnymi inštitúciami (orgánmi). Kľúčovými témami a pojmami, ktoré sa spájajú so socialistickou politickou filozofiou, sú predovšetkým prerozdelenie bohatstva v rámci výrobného a distributívneho spoločenského systému, formy produkcie a spotreby, spoločenské triedy, šťastie, blahobyt. Socialistická filozofia sa zaoberá tiež kategóriami práce, rovnosti, spravodlivosti, slobody, súkromného majetku, či spoločenského uznania. Z teoretického hľadiska môžeme socializmus vnímať ako jednotu ekonomických, sociálnych a filozofických analýz parciálnych oblastí a fenoménov spájajúcich sa so spoločenským životom a politickými inštitúciami, ktoré sa neobmedzujú len na skúmanie jednotlivých komunit, národov a štátov, ale napríklad aj na medzinárodné vzťahy.²

Z historického hľadiska sa výraz „socializmus“ používa na definovanie konkrétnych ekonomických a politických systémov, ktoré zavádzali do praxe rôzne socialistické teórie a predstavy o ideálnom spoločenskom usporiadaní. Historici už od čias Karla Marxa nachádzajú prvky socializmu takmer v každej historickej epoche. V užšom zmysle slova sa však socializmus spája najmä s politickou históriou moderných európskych republík, ktoré sa začali formovať po období Veľkej francúzskej buržoáznej revolúcie a priemyselnej revolúcie koncom 18. a začiatkom 19. storočia.³

V nasledujúcej kapitole sa pokúsime skombinovať tieto dva prístupy a popísať vývoj socialistických ideí a názorov v konkrétnych historických epochách a spoločnostiach. V dejinách socializmu môžeme rozlíšiť niekoľko hlavných prúdov a typov socializmu, ktoré sa vyvinuli v rámci širšieho kultúrneho a sociálno-politického

² KNUTSEN, Torbjorn. *Dějiny teorie mezinárodních vztahů*. Brno : Centrum strategických studií, 2000, s. 175 – 180. ISBN 8090333338

³ LERNER, Warren, *A History of Socialism and Communism in Modern Times: Theorists, Activists, and Humanists*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1982, s. 7 -22. ISBN 9780133921830.

diania v Európe. Sú nimi idealisticko-utopistický socializmus, marxizmus a komunizmus, sociálny liberalizmus.

1. 1 Idealisticko-utopistický socializmus

Ústredné myšlienky a koncepcie socializmu sú veľmi staré a spájajú sa s hľadáním ideálneho štátneho zriadenia, v ktorom by neexistovali žiadne vojny, násilie, zločiny, chudoba alebo nespravodlivé pomery medzi vládcami a ovládanými.

Prvé teoretické náčrty spravodlivo usporiadanej spoločnosti, v ktorej absentuje kategória súkromného vlastníctva, pochádzajú z klasického Grécka. Starovekí Gréci bežne používali príslovie „priateľom je všetko spoločné“ (*koina ta ton filon*).⁴ Prvým literárnym dielom, ktoré systematicky rozpracováva myšlienky sociálnej spravodlivosti a kritiku súkromného vlastníctva, je Platónov dialóg *Ústava (Respublica)*. Platón opisuje ideálny štát, ktorý pozostáva z troch spoločenských tried (remeselníci a poľnohospodári, strážcovia, vládcovia), pričom až dve z týchto troch tried definuje rovnostársky prístup k ženám, deťom a majetku. *Ústava* vychádza z predpokladu sociálneho holizmu, podľa ktorého je spoločnosť ako celok nadradená jednotlivým častiam, teda individuálnym členom spoločnosti: „Predsa sme sa pri zakladaní nášho štátu nepozerali na to, aby len jedna trieda bola prevažne šťastná, ale aby celý štát bol čo najšťastnejší... teraz teda nevytvárame podľa nás šťastný štát tak, že by sme šťastnými robili v ňom iba niekoľko málo uprednostnených, ale celý štát... keď bude štát ako celok prosperovať a bude dobre zriadený, ponecháme každej triede náležitý podiel na šťastí.“⁵

Z filozofického hľadiska, ktoré rozpracoval Platón, nachádzame prvé vyjadrenie myšlienok socializmu vo viere alebo presvedčení, že spoločné vlastníctvo majetku, žien a detí vedie k vytvoreniu spravodlivejšej a šťastnejšej spoločnosti. Platónov názor bol prakticky okamžite podrobený ostrej kritike, ktorú mu adresoval jeho žiak a nasledovateľ Aristoteles. Aristoteles poukazoval na to, že každý človek miluje viac vlastný majetok, ako spoločný majetok a viac sa stará o svoje veci, zatiaľ čo tie spoločné zanedbáva. Aristoteles taktiež poukázal na nerealizovateľnosť Platónových sociálnych princípov v praktickom živote, najmä čo sa týka názorov o spoločných ženách a deťoch.⁶ Okrem Platóna zastávali obdobné názory aj iní filozofi, najmä z prostredia pytagoreizmu a neskôr novoplatonizmu.

⁴ JINEK, Jakub - KONRÁDOVÁ, Veronika. *For Friends, All is Shared*. Praha : Oikoymenh, 2016.

⁵ PLATO. *The Republic*. Londýn : Penguin Books, 2007. s. 156 - 158. ISBN 9780140455113

⁶ ARISTOTELES. *Politika*. Bratislava : Pravda, 1988. s. 52 – 57. ISBN 8071498394

Zdieľanie spoločného majetku, práce a v ojedinelých prípadoch aj žien však v neskorších obdobiach hlásali a v obmedzenej miere aj praktizovali niektoré rané kresťanské komunity a sekty. Kresťanská forma socializmu stála v základoch mníšskych rádov, ktoré sa riadili názormi patristických autorov, ako napríklad sv. Ambroza (340 – 397 n. l.) a sv. Augustína (354 – 430 n. l.). Títo autori sa odvolávali na rôzne pasáže Biblie, v ktorých bol popísaný komunitný život ako základ pravej viery a kresťanského života: „Nik z nich nepokladal nič za vlastné, ale všetko mali spoločné... nikto medzi nimi netrpel núdzu, lebo tí, čo mali domy a pozemky, ich predávali a peniaze odovzdávali apoštolom. Tí rozdeľovali podľa toho, kto koľko potreboval“ (*Skutky* 4, 32 – 35).⁷

Myšlienky antických a kresťanských autorov našli odozvu v období renesancie a nastupujúceho protestantizmu. Thomas More vo svojom spise *Utópia* načrtol imaginárnu spoločnosť, ktorá zavrholá peňažnú formu výmeny produktov a platby za služby, pretože peniaze vnímala ako príčinu všetkého zla a utrpenia v spoločnosti: „Ľudský strach, obavy, starosti, lopota a opatrničtvo zahynú v tom istom momente ako hodnota peňazí“. Ľudia na jeho imaginárnom ostrove Utópia žijú skromne, bez zbytočných materiálnych túžob a potrieb. Nosia jednoduché a uniformné oblečenie, zlato a striebro považujú za otrocké a bezcenné veci a ich domovy sú zariadené len nevyhnutným nábytkom. Pozemky a domy sú v spoločnom vlastníctve, ako aj farmy a dielne. Každý obyvateľ pracoval na spoločnej farme najmenej dva roky a ľudia si pravidelne vymieňali domy každých desať rokov, aby u nikoho nevznikla pýcha a návyk na súkromné vlastníctvo. Ľudia si mohli brať zo spoločných zásob a skladov všetko, čo potrebovali. Žili jednoducho, pracovali len 6 hodín denne a zbytok voľného času venovali odpočinku, hrám, vzdelávaniu a iným ušľachtilým činnostiam. *Utópia* nepredstavuje komplexný návod na to, ako má byť organizovaná nová spoločnosť. Predstavuje skôr reakciu na dobové pomery a kritiku cirkevných organizácií a inštitúcií, ktoré sa vzdialili pôvodným ideálom skromnosti a spravodlivosti.⁸

Utopický socializmus vychádzal z metafyzických predpokladov kresťanského náboženstva a hodnôt lásky k blížnemu, nezištnosti, skromnosti a rešpektovaniu skutočnosti, že vo svete všetko patrí Bohu a človek tým pádom nemá nárok na žiadne súkromné vlastníctvo. Tieto socialistické idey boli do značnej miery viazané na

⁷ PERNÝ, Lukáš. *Utopisti. Vizionári sveta budúcnosti. Dejiny utópií a utopizmu*. Martin : Matica slovenská, 2020, s. 59. ISBN 9788081282577

⁸ MORE, Thomas. *Utópia*. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2017. ISBN 9788080619664

poľnohospodárstvo, ktoré sa tradične považovalo nielen za hlavný zdroj obživy, ale aj za zdroj bohatstva a majetku.

S postupujúcou sekularizáciou európskych spoločností a národov sa socialistické myšlienky a teórie premietli do nových rovín a kontextu osvietenstva.⁹ V období veľkej francúzskej revolúcie boli výraznými popularizátormi socialistických myšlienok najmä François-Marie Arouet Voltaire (1694 – 1778) a Jean-Jacques Rousseau (1712 – 1778). Obidvaja autori boli advokátmi návratu k tzv. prirodzenému stavu spoločnosti, kedy ľudia žili blažene a spokojne. Prirodzený stav charakterizoval jednoduchý život, spojený najmä s obrábaním pôdy a všeobecnou rovnosťou medzi ľuďmi, najmä rovnosťou majetkovou. Túto rovnosť bolo možné dosiahnuť len vtedy, ak ľudia nehromadili súkromný majetok a uspokojili sa so saturáciou minimálnych telesných potrieb.¹⁰ Rousseau opisuje prirodzený stav človeka ako stav, v ktorom ľudia „nemali ani domy, ani chyže, ani akékoľvek vlastníctvo, každý sa ukladal k spánku naverímboha, často len na jednu noc“.¹¹ Bolo to až súkromné vlastníctvo, ktoré vytrhlo človeka z prirodzeného stavu, a ktoré bolo podľa Rousseaua príčinou všetkých zločinov, vojen, vražd, chudoby a hrôz.¹² Myšlienky francúzskych osvietenecov inšpirovali viacerých radikálov počas veľkej francúzskej revolúcie, medzi inými aj „proto-socialistu“ François-Noëla Babeufa (1760 – 1797), ktorý bol zapletený do Spiknutia rovných (*Conjuration des Égaux*), namiereného proti Direktóriu. Babeufove myšlienky mali blízko k jakobínskemu radikalizmu, ktorý definoval svoje historické poslanie v intenciách konfiškácie majetku aristokracie a kresťanskej cirkvi. V mene ideálov slobody, rovnosti a bratstva sa radikáli snažili zrušiť inštitút súkromného vlastníctva a nastoliť spoločné užívanie pôdy a jej plodov. Tri tradičné spoločenské „stavy“ mali byť zrušené v prospech jednotného ľudu a jeho všeobecnej vôle.

Po turbulentných sociálno-politických udalostiach sa francúzski intelektuáli a revolucionári čoraz častejšie zamýšľali nad tým, ako nastoliť spravodlivý politický režim, ktorý by dokázal zabezpečiť bohatstvo všetkým členom a zároveň aj zaistiť ich osobnú slobodu a šťastie. Teórie, ktoré zdôrazňovali potrebu spravodlivejšieho prerozdelenia bohatstva a zavedenia rovnosti medzi obyvateľstvom sa paralelne formovali aj v Anglicku. Výrazný vplyv na formovanie nových sociálnych a politických

⁹ MANDA, Vladimír - SŤAHEL, Richard - PRUŽINEC, Tomáš. *Človek, sloboda a vlastníctvo vo filozofii raného novoveku*. Bratislava : Iris, 2015. ISBN 978-80-8153-050-0

¹⁰ VOLTAIRE, Francois Marie. *Výber z díla*. Praha : Svoboda, 1978. s. 131 – 133.

¹¹ ROUSSEAU, J.J. *Rozpravy*. Praha : Svoboda, 1989, s. 98.

¹²Id. s. 115.

teórií mala aj priemyselná revolúcia, urbanizácia a vznik novej spoločenskej triedy robotníkov.

V porevolučnom Francúzsku vznikajú aj samotné pojmy „socializmus“ a „socialista“, ktoré sa začali frekventovane objavovať v 20-tych a 30-tych rokoch 19. storočia. Pôvodne sa za socialistov považovali spoločenský reformátori, ktorí protestovali proti obrovskej biede a utrpeniu robotníkov v novovznikajúcich centrách priemyslu. Títo reformátori navrhovali alternatívne modely riadenia spoločnosti a prerozdelenia bohatstva a so staršou tradíciou utopizmu ich spájali fantastické, od reality odtrhnuté vízie univerzálnej reformy spoločnosti od mikroúrovne (vzťahy v rodine) až po makroúroveň (medzinárodné vzťahy). Na druhej strane však vychádzali zo sekulárnych pozícií francúzskych osvietenecov a potrebu zaviesť sociálne spravodlivejšiu spoločnosť odvodzovali z koncepcie materialisticky (biologicky) poňatej ľudskej prirodzenosti, v ktorej jadre stál ľudský rozum. Z francúzsko-anglického prostredia vynikli predovšetkým traja myslitelia, ktorí mali na formovanie moderného európskeho socializmu mimoriadny vplyv. Išlo o tzv. triumvirát utopických socialistov: Henri de Saint-Simon (1760 – 1825), Charles Fourier (1772 – 1837) a Robert Owen (1771 – 1858).

Saint-Simon ešte nepožadoval verejné vlastníctvo prostriedkov výroby, ani nehľásal zánik rozdielnych spoločenských tried a nastolenie egalitaristickej spoločnosti. Bol obhajcom verejnej kontroly výroby cez centrálné plánovanie. Vedci, priemyselníci a inžinieri mali predvídať potreby spoločnosti a následne kontrolovať a usmerňovať činnosti vedúce k ich naplneniu. Systém technokratického centrálného riadenia a plánovania považoval za omnoho efektívnejší ako vtedajší systém založený na súkromnom vlastníctve. Na podopretie svojich myšlienok vytvoril Saint-Simon aj zložitý systém filozofie dejín a hľásal, že história ľudstva pozostáva zo striedania spoločenských formácií, ktoré definujú špecifické usporiadania sociálnych tried. Feudalizmus so svojou pozemskou ušľachtilosťou a monoteistickým náboženstvom ustupoval industrializmu, komplexnej forme spoločnosti charakterizovanej spoliehaním sa na vedu (scientizmus), rozum (racionalizmus) a deľbu práce (socializmus). Za takýchto okolností, ako tvrdil Saint-Simon, je nevyhnutné, aby sa vláda vo všetkých industrializovaných spoločnostiach zverila do rúk vzdelancov a vedcov, ktorí budú schopní riadiť ekonomiku a hospodárstvo štátu v prospech všetkých občanov a členov. Základom nového usporiadania spoločenských pomerov mala byť práca a najväčším spoločenským zločinom a deviáciou bolo príživníctvo, ktoré Saint-Simon pripisoval aristokracii, kléru a novovznikajúcej

buržoázii. Majitelia tovární a rentiéři pôdy totiž podľa Saint-Simona nevykonávali žiadnu spoločensky prospešnú prácu.¹³

Podľa Charlesa Fouriera plodila moderná priemyselná spoločnosť s novovzniknutými podnikateľskými subjektmi sebeckosť, podvod a iné neresti. Fourier z kapitalistického usporiadania spoločnosti odvodzoval nielen zhubné a negatívne ľudské vášne a vlastnosti (v čom sa prakticky neodlišoval od osvietencov typu Rousseaua), ale zašiel ešte ďalej a tvrdil, že aj inštitúcie ako manželstvo, rodina a trh obmedzujú ľudí na slobode a tvorivom rozvoji ich vnútorného potenciálu. Predstavil eklektickú a excentrickú víziu utopической spoločnosti, v ktorej sa kladie dôraz na ľudskú individualitu, neredukovateľnú rozmanitosť potrieb a túžob každého individua, ako aj voľnú lásku. Ľudia mali podľa neho radikálne transformovať spôsoby kohabitácie a vytvárať namiesto miest a štátov tzv. falanstéry (*phalanstère*). Falanstéry predstavovali špecifický typ ekonomických kolónií alebo družstiev, ktoré mali byť do značnej miery sebestačnými komunitami a organizovať svojich členov (rádovo v stovkách alebo tisíckach ľudí) podľa princípu „atraktívnej práce“. Tento princíp tvrdí, že ľudia budú pracovať dobrovoľne a radi, ak ich práca zapojí ich prirodzený talent a záujmy. Každý typ práce, ktorý sa monotónne opakuje, sa však v určitom okamihu stane pre človeka neúnosným a únavným, takže každý člen falanstéry bude mať hneď niekoľko povolání, podľa toho, čomu sa v danom momente bude chcieť práve venovať. Fourier nechal vo svojej utopической komunite priestor na súkromné investície, ale každý člen sa mal podieľať na vlastníctve výrobných prostriedkov. Nerovnosť bohatstva, aj keď bola povolená, mala byť obmedzená.¹⁴

Robert Owen bol aktívnym priemyselníkom a prevádzkoval textilný závod v Škótsku (*New Lanark Mill*). Owenova fabrika bola nielen ekonomicky výnosná, ale na vtedajšie pomery v nej platili aj pozoruhodne humánne pravidlá, ktoré Owen ako filantrop zavádzal do praxe: nemohli v nej pracovať žiadne deti mladšie ako 10 rokov; zamestnancom boli garantované nielen základné sociálne istoty (dôchodky po určitom množstve odpracovaných rokov; vzdelávanie detí robotníkov, stravné poukážky), ale napríklad aj zdravotné poistenie. Owenove základné presvedčenie bolo, že ľudská povaha nie je pevne daná a predeterminovaná, ale je formovaná sociálnym prostredím, ktoré na ňu pôsobí. Ak sú ľudia sebeckí, zvrhlí alebo morálne zlí, je to preto, že ich k tomu

¹³ DE SAINT SIMON, Henri. *Výber z díla*. Praha: Orbis, 1949

¹⁴ FOURIER, Charles. *Výber z díla*. Praha : Orbis 1950

dohnali nespravodlivo nastavené sociálne podmienky, že sa im nedostáva adekvátneho ohodnotenia ich práce a spoločenského uznania. Argumentoval tým, že ak najbohatší podnikatelia a vládcovia dokážu novovzniknutým triedam robotníkov a ľudí pracujúcich v priemysle zabezpečiť dôstojné podmienky pre prácu a život, radikálne sa zníži miera kriminality v spoločnosti. Owen veril, že spoločnosť ako celok môže dosiahnuť harmóniu len za predpokladu radikálneho zníženia rozdielov medzi bohatými a chudobnými vrstvami spoločnosti a spravodlivým prerozdeľovaním zisku.¹⁵ V roku 1824 sa Owen podujal vytvoriť model sociálnej organizácie do Spojených štátov amerických, kde založil mestečko New Harmony na pozemku, ktorý pôvodne vlastnili kresťanskí komunisti Harmoniti. Toto malo byť sebestačné, družstevné spoločenstvo, v ktorom bol majetok v spoločnom vlastníctve všetkých členov. Projekt New Harmony však zlyhal počas niekoľkých rokov a Owen sa preorientoval na iné činnosti zamerané na sociálnu kooperáciu a zlepšovanie postavenia pracujúcej triedy, konkrétne na zakladanie odborových zväzov, družstevné spoločnosti a zavádzanie všeobecného volebného práva pre chudobných.

Najdôležitejším momentom, ktorý spája utopických socialistov 19. storočia, bolo presvedčenie, že ľudskou prirodzenosťou nie je len abstraktná sloboda v zmysle uvoľnenia starých väzieb medzi poddanými a pánmi, ale aj právo na dôstojnú prácu a spravodlivé ohodnotenie. Súčasťou ľudskej prirodzenosti je túžba rozvíjať svoj osobný potenciál, stanovovať si ciele, ktoré v živote chceme dosiahnuť a právo realizovať tieto ciele. Ľudská práca ako tvorivá činnosť sa tak vníma ako jeden zo základných pilierov ľudskej prirodzenosti a spoločenské pomery vzniknuté po Veľkej francúzskej revolúcii nedokázali tieto požiadavky vôbec naplniť. Sklamanie z francúzskej revolúcie, ktorá nepriniesla žiadanú a očakávanú zmenu spoločenských pomerov, tak viedlo k sformulovaniu radikálnych teórií o spoločenskej transformácii, ktoré však vychádzali z diametrálne odlišného prístupu a hľadiska, ako jakobínske pamflety a romantické osvietenecké koncepcie.

¹⁵ OWEN, Robert. *Vybrané spisy*. Praha : Státní nakladatelství politické literatury 1960.

1. 2 Marxizmus

Na myšlienky utopických socialistov kriticky nadviazali Karl Marx (1818 – 1883) a Friedrich Engels (1820 – 1895). Napriek svojej predstavivosti a oddanosti otázke pracujúcich sa nikto z prvých, utopických socialistov nestretol s plným súhlasom Karla Marxa, ktorý je nepochybne najdôležitejším teoretikom socializmu v jeho moderných dejinách. Marx a jeho dlhoročný priateľ a spolupracovník Friedrich Engels boli v skutočnosti do značnej miery zodpovední za adjektívum „utopistický“, ktorým chceli hanlivo označiť Saint-Simona, Owena a Fouriera, pretože ich fantastické obrazy budúcej spoločnosti kontrastovali s Marxovým a Engelsovým vedeckým prístupom k potrebe spoločenskej transformácie.

Podľa Marxa a Engelsa viedla cesta k nastoleniu socialistickej spoločnosti nie prostredníctvom vytvárania modelových komunit a parciálnych reforiem, ktoré sú príkladom harmonickej spolupráce vo svete, ale priamym stretom sociálnych tried. Základné prvky Marxovej teórie môžeme odvodzovať okrem utopického socializmu najmä z nemeckej klasickej filozofie (Hegel) a anglického ekonomického myslenia (Ricardo). V Marxovej filozofii môžeme identifikovať niekoľko kardinálnych tém, ktoré približujú povahu jeho vedeckého komunizmu.

Marxova antropológia vychádzala z predpokladu prevzatého od utopických socialistov – ľudská podstata je bytostne spätá s jeho aktívnou činnosťou, ktorá sa manifestuje v jeho pracovnej aktivite a výsledkoch vlastnej práce. Práca tak predstavuje kategóriu vlastného sebauvedomenia, ktorým musí prejsť každý človek, ak chce byť skutočne slobodný. V týchto úvahách Marx nadväzuje na komplexnú a abstraktnú filozofiu „svetového ducha“ (*Weltgeist*) G. W. F. Hegela.¹⁶ Marx prevrátil Hegela „z hlavy na nohy“ a tvrdil, že ľudská sloboda nie je výsledkom metafyzického dialektického procesu sebauvedomenia, ale naopak, výsledkom materiálnych faktorov a spoločenských síl, ktoré determinujú človeka skrze jeho zamestnanie a prácu. Marx rozlišoval medzi materiálnou základňou a spoločenskou nadstavbou, ktorá je derivátom základne. Základňu definujú konkrétne vlastnícke vzťahy medzi výrobnými silami a výrobnými prostriedkami. Argumentoval, že inštitúcia súkromného vlastníctva podmieňuje odcudzenie človeka od produktov jeho práce, pretože tým, že človek berie za svoju prácu mzdu ako univerzálny ekvivalent hodnoty, sa zrieka produktov svojej práce. Námezdná práca tak neguje pôvodný

¹⁶ HEGEL, Georg Wilhelm. Friedrich. *Fenomenológia ducha*. Bratislava : Kalligram, 2015. ISBN 9788081018619.

cieľ práce, ktorým je sebarealizácia druhovej podstaty. Práca robotníka v továrni sa stáva súkromným vlastníctvom kapitalistu, ktorý ho vykorisťuje a bohatne na úkor jeho odcudzenej práce. Tak vzniká „pauperizácia“, ochudobňovanie, ktorá ústi do eskalácie napätia medzi antagonistickými spoločenskými triedami a ultimátne do revolúcie a kontrarevolúcie.¹⁷

Marx rozpracoval aj osobitnú koncepciu filozofie dejín predpokladala, že dejiny sú špirálovitým procesom, ktorý sa zavŕši triumfom pracujúcej triedy (proletariát) a nastolením beztriednej, komunistickej spoločnosti. V *Manifeste komunistickej strany* píše, že „dejiny celej doterajšej spoločnosti sú históriou triednych bojov“.¹⁸ Spoločenské triedy definoval v každej historickej epoche antagonizmus. V antike to boli slobodní aristokrati a občania verzus masa otrokov bez práv a majetkových privilégií. V stredoveku to bola feudálna elita, baróni a cirkevný klérus na jednej strane a nevoľníci a sluhovia na druhej strane. V období Veľkej francúzskej revolúcie došlo podľa Marxa k sformovaniu nových antagonistických spoločenských tried – buržoázie (kapitalistov) a proletariátu (prekariátu). Priemyselná revolúcia vyzdvihla ľudskú spoločnosť na vyššie vývojové štádium, avšak z hľadiska vlastníckych vzťahov musela prejsť ešte záverečným štádiom vývoja, ktorým mala byť revolúcia proletárov proti kapitalistom. Táto revolúcia mala vyústiť do „diktatúry proletariátu“. Západná industrializovaná spoločnosť mohla vstúpiť do finálneho štádia dejín, do komunizmu, len ak si prešla predchádzajúcim spoločenským vývojom. Kapitalizmus bol tak v Marxovom poňatí nevyhnutným predpokladom komunizmu. Samotný komunizmus však Marx nedokázal dostatočne jasne opísať a charakterizovať. V ojedinelých miestach svojich spisov sa k tejto problematike vyjadruje len útržkovito a heslovite. V *Kritike gothajského programu* z roku 1875 zhrnul komunistickú filozofiu nasledujúcou vetou: „Od každého podľa jeho schopností, každému podľa jeho potrieb.“¹⁹ To znamená, že v komunizme by každý človek pracoval podľa svojich schopností a venoval sa činnostiam, ktoré by ho vnútorne naplňali a definovali jeho podstatu a zároveň by spoločnosť dokázala uspokojiť všetky jeho prirodzené potreby, pretože by nedochádzalo k odcudzeniu plodov jeho práce z radov antagonistickej spoločenskej triedy, z kapitalistov. Charakteristickou vlastnosťou komunizmu bol zánik súkromného

¹⁷ MILLER, Richard W., Social and Political Theory. In: CARVER, Terrell (ed.): *The Cambridge Companion to Marx*. Cambridge : Cambridge University Press, 1991, s. 55 – 105. ISBN 978-0521366946.

¹⁸ MARX, Karl – ENGELS, Friedrich. *Manifest komunistickej strany*. Bratislava : Eko-Konzult, 2003. ISBN 8089044697

¹⁹ MARX, Karl. *Kritika gothajského programu*. Praha : Svoboda, 1974.

vlastníctva, ktoré Marx v súlade so staršími autormi vnímal ako príčinu a pôvod nerovnosti medzi ľuďmi.

Komunistická revolúcia mala byť podľa Marxa celosvetová, pretože všade, kde existuje protirečenie medzi výrobnými silami a prostriedkami, existuje stupňujúci sa útlak jednej triedy obyvateľstva na druhú. Cieľom Marxa bolo šíriť toto poznanie o historickej nevyhnutnosti medzi robotníkov a pracujúce triedy obyvateľstva, aby si uvedomili, že tvoria kompaktnú spoločenskú triedu a potrebujú sa zjednotiť v boji proti nepriateľovi. Vyzbrojení týmto vedomím zvrhnú buržoáziu v sérii spontánnych povstaní, pričom ovládnu továrne, bane, železnice a ďalšie výrobné prostriedky, kým nezískajú kontrolu nad štátnymi orgánmi a vládou. Samotná vláda nakoniec uvädne, pretože ľudia postupne strácajú sebecké postoje vstúpované súkromným vlastníctvom výrobných prostriedkov. Ľudia budú oslobodení od nutnosti a vykorisťovania a nakoniec budú žiť v skutočnom spoločenstve, ktoré každému jednotlivcovi poskytuje prostriedky na kultivovanie jeho darov vo všetkých smeroch. Marx tvrdil, že revolúciu, ktorou bude komunizmus dosiahnutý, určovala logika samotného kapitalizmu, pretože súťaž kapitalistov o zisky ich viedla k vytvoreniu ich vlastných „hrobárov“ v proletariáte. Dokonca aj úloha revolucionára, akým bol Marx, bola obmedzená na úlohu "pôrodnej asistentky", pretože revolucionári nemohli urobiť nič iné, iba urýchliť nevyhnutnú revolúciu a zmierniť jej pôrodné bolesti.²⁰

Pre Marxa bol kapitalizmus progresívnou silou v histórii, pretože umožňoval priemyselnú transformáciu sveta, ktorá v budúcnosti privedie ľudstvo k skutočnej slobode. Napriek tomu predstavoval vykorisťovateľský systém, pretože kapitalizmus odsudzuje proletárov, ktorí nevlastnia nič iné, ako svoju pracovnú silu. Kapitalista podľa Marxa nepracuje, je len rentiérom pôdy alebo priemyselných strojov. Za týmto účelom rozvinul Marx komplexnú analýzu a kritiku kapitalistického výrobného systému, hodnoty a obehu peňazí, ktorú popísal v trojdielnom zväzku svojho najväčšieho diela *Kapitál*.²¹ V tejto monumentálnej a základnej práci moderného ekonomického myslenia nadväzoval Marx najmä na myšlienky klasického ekonóma Davida Ricarda a jeho nasledovateľov,²² ktorí vychádzali z predpokladu, že zdrojom všetkého bohatstva a výmennej hodnoty tovarov je práca. Podľa Ricarda predstavujú renta, zisk a úroky len deriváty práce, ktoré majú

²⁰ MILLER, Richard W., Social and Political Theory, In: CARVER, Terrell (ed.): *The Cambridge Companion to Marx*. Cambridge : Cambridge University Press, 1991, s. 55 – 105. ISBN 978-0521366946.

²¹ MARX, Karl. *Kapitál*. Praha : Svoboda, 1978. Bez ISBN.

²² MARX, Karl. *Bieda filozofie*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1955. Bez ISBN.

v konečnom dôsledku na spoločnosť a ekonomiku negatívny a škodlivý dopad, pretože snaha maximalizovať zisk privádza vlastníkov výrobných prostriedkov k nehumánnym činnostiam, k vykorisťovaniu a odcudzeniu.

1. 3 Komunizmus, národný socializmus, sociálny liberalizmus

S nástupom myšlienok a diel Karla Marxa dostávajú hlavné idey socializmu revolučný a doktrínálny prvok, ktorý ich najvýraznejšie odlišuje od všeobecných snáh vyriešiť problémy spoločnosti načrtnutím spravodlivejšieho systému prerozdelenia bohatstva, vlastníckych pomerov a spôsobov výroby. Nemecký filozof a ekonóm radikalizoval socialistické myšlienky a je to práve tento radikálny rozmer, ktorý sa stáva základným znakom komunizmu ako ideológie vychádzajúcej zo socialistických východísk staršej tradície. Komunizmus preto možno označiť aj za „revolučný socializmus“, dovedený do krajnosti. V skutočnosti marxisti často hovoria o socializme ako o prvej, nevyhnutnej fáze na ceste od kapitalizmu ku komunizmu. Koncepciu radikalizmu rozpracovalo veľké množstvo autorov a v 20. storočí sa stali rôzne verzie marxizmu východiskom k násilnej premene spoločenských štruktúr a revolúcií. Radikálnou interpretáciou Marxovho myšlienkového odkazu vynikli predovšetkým G. V. Plechanov, sovietski revolucionári Lev Trocky (trockizmus), Vladimír I. Lenin (leninizmus), taliansky komunista Antonio Gramsci (eurokomunizmus) a napokon diktátori Josif V. Stalin (stalinizmus) a Mao Tse-tung (maoizmus).²³

Významným rozdielom medzi socializmom a komunizmom je napokon vzťah k demokracii a demokratickým inštitúciám – zatiaľ čo komunizmus je viac exkluzívny, pretože určitú spoločenskú triedu sa snaží úplne vykoreniť a tým pádom jej aj obmedziť prístup k volebným právam, slobode a majetku, druhú triedu (proletariát) sa snaží presadiť ako vládnucu a dominantnú. Z pozície neskorších teoretikov a kritikov Hegelovej a Marxovej filozofie je možné komunizmus interpretovať aj ako totalitaristickú politickú teóriu, ktorá je v ostrom protiklade s demokratickými a liberálnymi politickými teóriami.²⁴

V 19. storočí sa začal formovať aj prúd socializmu, ktorý bol s marxizmom a komunizmom v ostrom rozpore – národný socializmus. Pojem národný socializmus pochádza z pokusov vytvoriť nacionalistickú redefiníciu socializmu ako alternatívu

²³ K jednotlivým variantom ľavicového radikalizmu pozri bližšie THOMPSON, W., *The Left in History. Revolution and Reform in Twentieth-Century Politics*. London, Chicago : Pluto Press 1997, s. 42 – 75, 159 – 185. ISBN 0-7453-0892-9.

²⁴ POPPER, Karl Raimund. *Otvorená spoločnosť a její nepřítelé II*. Praha : Oikoymenth, 2015. ISBN 9788072981892

k marxistickému poňatiu socializmu a kapitalizmu. Národný socializmus odmietal marxistický koncept triednych konfliktov a všeobecnej rovnosti, staval sa proti kozmopolitnému internacionalizmu a snažil sa presvedčiť spoločnosť, aby podriadila svoje osobné záujmy spoločnému dobru. Politické záujmy národného socializmu sa limitujú len na jednu prioritu, ktorou je blahobyt štátu a štátny záujem. Radikálni marxisti a komunisti označovali národný socializmus za „sociálšovinizmus“, ktorý v skutočnosti slúži cieľom kapitalistického imperializmu.²⁵ Koncom 19. storočia vznikali strany označované ako národnosocialistické, ktoré mali prepracovaný sociálny program, avšak s prvkami národného samourčenia a militarizmu. Najvýraznejšie sa prejavili prvky národného socializmu v Nemecku a Taliansku, kde uchopili moc Národnosocialistická nemecká robotnícka strana A. Hitlera a Národná fašistická strana B. Mussoliniho.²⁶

Nacizmus je forma fašizmu, ktorý pohŕda liberálnou demokraciou a parlamentným systémom. Zahŕňa antisemitizmus, antikomunizmus a takisto vedecký rasizmus. Tento extrémny nacionalizmus má pôvod v pangermanizme a etnonacionalistickom pohanskom ľudovom hnutí *Völkisch*, ktoré boli prominentným aspektom nemeckého nacionalizmu od konca 19. storočia.²⁷ Takisto bol výrazne ovplyvnený polovojenskými skupinami, ktoré vznikli po porážke Nemecka v prvej svetovej vojne. Z tohto vychádzal aj základný kult násilia tejto strany. Nacizmus sa hlásil k pseudovedeckým teóriám rasovej hierarchie a sociálnemu darvinizmu. Nemcov identifikoval ako súčasť toho, čo nacisti považovali za árijskú alebo severskú rasu. Jeho cieľom bolo prekonať sociálne rozdiely a vytvoriť homogénnu nemeckú spoločnosť založenú na rasovej čistote a z nej vyplývajúcej rovnosti, ktorá sa vzťahovala výlučne na členov národa ako ľudového spoločenstva.

Predchodca nacistickej strany, nacionalistická a antisemitská Nemecká robotnícka strana (DAP) vznikla v januári 1919. Začiatkom 20. rokov sa premenovala na Národnosocialistickú nemeckú robotnícku stranu, aby odlákala robotníkov od ľavicových strán ako sociálnodemokratickej alebo komunistickej. V tom období prebral kontrolu nad stranou Adolf Hitler. Národný socialistický program známy ako *25 bodov* bol prijatý v roku 1920 a požadoval zjednotené Veľké Nemecko, ktoré by odoprelo občianstvo Židom

²⁵ LENIN, Vladimír Il'jič, *Vybrané spisy v piatich zväzkoch. Zv. 2.* Bratislava : Pravda, 1973. s. 342. Bez ISBN. K ďalšej kritike národného socializmu z pozícií radikálnych socialistov pozri bližšie WISTRICH, R., Leon Trotsky's Theory of Fascism, *Journal of Contemporary History*, roč. 11, 1976, s. 158.

²⁶ SPIELVOGEL, J. *Hitler and Nazi Germany : A History.* New York : Routledge, 2010. s. 1. ISBN 978-0131924697

²⁷ KURLANDER, E., *Hitlerova monstra. Třetí říše a nadpřirozeno.* Praha : Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3123-5.

alebo osobám židovského pôvodu a zároveň podporovalo pozemkovú reformu a znárodnenie niektorých priemyselných odvetví. V knihe *Mein Kampf* Hitler načrtol antisemitizmus a antikomunizmus ako centrum svojej politickej filozofie, ako aj svoje pohrdanie zastupiteľskou demokraciou a vieru v právo Nemecka na územnú expanziu.²⁸

Hoci nacisti presadzovali takú úroveň vládnych zásahov do ekonomiky, ktorá odmietala voľný trh, ich „socializmus“ bol prinajlepšom sekundárnym prvkom v ich dogme. Väčšina prívržencov nacizmu stranu prijala práve preto, že ju považovali za nepriateľa a alternatívu politickej ľavice. Bližší pohľad na prepojenie nacizmu a socializmu nám môže pomôcť lepšie pochopiť obe ideológie v ich historických súvislostiach a ich význam pre súčasnú politiku.

Nacistický režim mal málo spoločného so socializmom, napriek tomu, že bol výrazne zahrnutý v názve Národnosocialistickej nemeckej robotníckej strany. NSDAP od Hitlera nadol zápasila s politickými dôsledkami socializmu v názve strany. Niektorí raní nacistickí vodcovia, ako Gregor a Otto Strasserovci, apelovali na odpor robotníckej triedy v nádeji, že odnaučia nemeckých robotníkov od ich pripútanosti k existujúcim socialistickým a komunistickým stranám. Namiesto kontroly výrobných prostriedkov alebo prerozdelenia bohatstva na budovanie utopickej spoločnosti sa nacisti zamerali na ochranu sociálnej a rasovej hierarchie. Sľúbili solidaritu členom „rasovej komunity“ (*Volksgemeinschaft*), a súčasne odopierali práva tým, ktorí sú mimo tohto kruhu. Okrem toho, zatiaľ čo sa nacisti snažili osloviť voličov naprieč celým spektrom, zakladatelia strany a počiatočná základňa boli malí podnikatelia a remeselníci, nie priemyselný proletariát marxistickej tradície. Ich prvé významné volebné úspechy prišli v malých mestách a protestantských vidieckych oblastiach v dnešnom Durínsku a Sasku, medzi voličmi z kozmopolitných, sekulárnych miest, ktorí spájali pojmy socializmus a kapitalizmus so Židmi a cudzincami.²⁹

Strach zo sociálnej revolúcie a pocit, že demokracia so svojou zásobou hlasov a potrebou kompromisov ohrozí ich preferovanú sociálnu hierarchiu, dodali nacizmu príťažlivosť pre týchto voličov – aj keď to znamenalo obetovanie demokracie. Zatiaľ čo komunisti napomáhali zničeniu nemeckej demokracie a považovali to za spôsob, ako nakoniec vyvolať revolúciu, ktorú chceli, jediná nemecká politická strana, ktorá dôsledne

²⁸ SPIELVOGEL, J. *Hitler and Nazi Germany : A History*. New York : Routledge, 2010. s. 1. ISBN 978-0131924697

²⁹ Id.

odolávala nacistickým argumentom, Sociálnodemokratická strana (SPD), ponúkla ďalší znak rozdielnosti medzi socializmom a nacizmom. Národný socializmus zachoval súkromné vlastníctvo a zároveň dal všetky zdroje spoločnosti do služieb expanzívnej a rasistickej národnej vízie, ktorá zahŕňala dobývanie a vražedné podmanenie si iných národov.

V priebehu druhej polovice 19. storočia a prvej polovice 20. storočia sa v západných demokratických spoločnostiach začali formovať rôzne liberálne varianty socializmu, ktoré na jednej strane odmietali radikálne myšlienky leninizmu, stalinizmu a maoizmu a na druhej strane aj radikálne postoje sociálneho nacionalizmu. Marxovu filozofiu spájali skôr s freudovskou psychoanalýzou (Frankfurtská škola), sociálnou demokraciou (austromarxizmus, eurokomunizmus), fenomenológiou (existencializmus) alebo štrukturalizmom (Michel Foucault). Týchto autorov spája veľmi voľná interpretácia niektorých Marxových téz o humanizme a odcudzení ľudskej podstaty, pričom vo všeobecnosti platí, že veľmi úzko nadväzujú na vybrané myšlienky a koncepcie liberalizmu.³⁰

Socialistická tradícia myslenia, ktorá nezdôrazňuje militantnú nacionalistickú ideológiu, ani nehľadá radikálnu potrebu revolty proti kapitalistickému systému, vychádza predovšetkým z francúzskej a anglickej osvieteneckej tradície. Sociálny liberalizmus charakterizuje snaha nájsť *modus vivendi* s modernou demokratickou spoločnosťou, vychádzajúcou z tradície prirodzených ľudských práv. Tento typ socializmu kladie dôraz na solidaritu v zmysle sociálnej rovnosti a uznanie všetkých spoločenských tried, rás, etník a národov. Charakterizuje ho tiež rešpekt k univerzálnym ľudským právam vrátane práva na súkromný majetok a slobodu prejavu, ktoré radikálne ľavicové prúdy nie vždy uznávajú. Sociálny liberalizmus bol často porovnávaný s povojnovou sociálnou demokraciou, nakoľko podporuje zmiešanú ekonomiku, ktorá zahŕňa súkromné vlastníctvo a spoločné vlastníctvo kapitálových statkov. S marxizmom ho spája kritika monopolov a veľkých korporácií, ktoré polarizujú spoločnosť nespravodlivým prerozdeľovaním bohatstva. Sociálny liberalizmus sa takisto stavia proti úplne neregulovanému trhovému hospodárstvu. Sloboda a rovnosť sa považujú za kompatibilné a vzájomne závislé. Sociálny liberalizmus bol najpopulárnejší v povojnovom období, najmä v britskej

³⁰ BAROW, Clyde W., *Critical Theories of the State. Marxist, Neo-Marxist, Post-Marxist*. Madison : The University of Wisconsin Press, 1993. ISBN 0-299-13710-4.

a talianskej politike.³¹ Jeho kľúčové myšlienky boli sformulované už v 19. storočí Johnom Stuartom Millom ml., súčasníkom Saint-Simona a jeho osobným priateľom. Mill sa domnieval, že kapitalistické spoločnosti by mali zažiť postupný proces socializácie prostredníctvom ekonomickej demokracie a reštrukturalizácie súkromného vlastníctva podnikov na podielové vlastníctvo, kedy by každý pracovník vlastnil určitý podiel podniku a mal by väčší podiel na prerozdelení zisku. Mill odmietol centralizované modely socializmu, o ktorých si myslel, že by mohli odrádzať od konkurencie a tvorivosti. Tvrdil však, že zastúpenie je nevyhnutné v slobodnej vláde a demokracia by nemohla existovať, ak by ekonomické príležitosti neboli dobre rozdelené, a preto demokraciu nepovažoval len za formu zastupiteľskej vlády, ale za spoločenskú organizáciu.³²

1. 4 Všeobecné charakteristiky socializmu

Z vyššie uvedenej stručnej analýzy teoretických zdrojov socializmu a jeho základných foriem môžeme odvodiť niekoľko všeobecných charakteristík, ktoré definujú socializmus ako filozofický, politický a ekonomický systém predstáv a myšlienok o ideálnom spoločenskom usporiadaní.

Z historického hľadiska, socializmus vychádza zo snahy dosiahnuť spravodlivé usporiadanie a riadenie spoločnosti, o ktoré sa usilovali myslitelia už od čias klasického staroveku. Primárnym cieľom je odstrániť dva spoločenské extrémny, ktoré rozvracajú spoločenské štruktúry a vzťahy: sú nimi extrémne bohatstvo a extrémna chudoba. Keďže tieto extrémny nachádzame spontánne vo všetkých ľudských spoločnostiach, historických ako aj súčasných, z teoretického hľadiska sa socializmus spája predovšetkým s víziou radikálnej transformácie spoločnosti a potrebou nastolenia nového usporiadania spoločenských pomerov. Prakticky až do konca 18. storočia sa socialistické ideály o dobre usporiadanej spoločnosti spájali s metafyzickými ideálmi a teológiou, ktoré predstavovali teoretické východisko k náčrtu praktických zmien vedúcich k spravodlivejšej spoločnosti. Či už to bol Platón, alebo neskôr kresťanskí utopisti, teórie o spravodlivej spoločnosti sa do tohto obdobia vždy spájali s myšlienkami egalitarizmu, asketizmu a zdôrazňovaním nematerialisticky poňatého šťastia, blahobytu a spôsobu života.

³¹ HODGSON, Geoffrey H., *Liberal Solidarity. The Political Economy of Social Democratic Liberalism*. Cheltenham, Northampton : Edward Elgar Publishing 2021. ISBN 978-1-80088-218-8. Pozri bližšie aj pojem „liberálneho socializmu“, ktorý je do veľkej miery synonymom so sociálnym liberalizmom.

MCMANUS, M. *What Is Liberal Socialism?* [elektronický zdroj]. LiberalCurrents, 2021. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.liberalcurrents.com/what-is-liberal-socialism/>

³² MILL, John Stuart, *O Slobode*. Bratislava : IRIS, 1995. ISBN 80-88778-07-7.

S nástupom osvietenstva a priemyselnej revolúcie sa začali utopistické názory o dokonalej spoločnosti čoraz častejšie odpútať od náboženského kontextu a interpretovali sa v intenciách scientizmu a materializmu. Každému členovi spoločnosti mali byť garantované určité životné štandardy a materiálna podpora, ktorá z neho urobí plnohodnotného člena modernej spoločnosti. Materiálny blahobyť predstavuje pre socializmus cieľ a účel politických aktivít. Vedecko-technologická revolúcia sa vníma ako prostriedok, ktorý dokáže nastoliť ideálne a optimálne podmienky na dôstojný a šťastný život pre každého člena spoločnosti. V reakcii na industriálne utópie možno vo všeobecnosti rozlíšiť tri základné vetvy socializmu: prvá vychádzala z tradície liberalizmu, druhá z marxizmu a tretia z konzervatívneho prostredia, ktoré kladie do popredia štát a národné hodnoty. Radikálna forma socializmu (komunizmus) poukazuje na skutočnosť, že dôsledkom vedecko-technologického progresu je spoločenská transformácia, ktorú je však možné dosiahnuť násilnými zmenami spoločenských pomerov, t. j. revolúciou. Inou radikálnou formou socializmu je národný socializmus, ktorý vychádza zo syntézy sociálno-darwinistických predpokladov a súťaži jednotlivých rás a národov, ktoré vo vzájomnom boji zanikajú a preživa len ten najsilnejší. Tretou, umiernenou formou socializmu je napokon sociálny liberalizmus, ktorý sa snaží dosiahnuť vytúžený ideál, štát blahobytu (*welfare state*), zavádzaním drobných sociálnych a politických reforiem, ktoré by rešpektovali individuálne práva jednotlivcov a chránili ich pred nežiadúcimi zásahmi do slobody zo strán štátnych vlád a orgánov, nadnárodných subjektov alebo dominantných spoločenských tried.

Socializmus tak predstavuje širší pojem, než akým je komunizmus. Nespája sa nevyhnutne s radikálnym a násilným pretváraním spoločnosti, neusiluje sa o likvidáciu súkromného vlastníctva a zánik celej jednej spoločenskej triedy. Vyjadruje skôr potrebu spravodlivejšieho prerozdelenia bohatstva a udržiavania silného štátu s vhodne rozvrhnutým systémom bŕzd a protiváh, ktorého cieľom je zabezpečovať svojim obyvateľom dôstojný život prostredníctvom funkčného zdravotníckeho, vzdelávacieho a dôchodkového systému, ako aj iných strategických oblastí (možnosť zamestnania, primerané energetické zdroje a i.).

2 Metodika práce a metody skúmania

Pri koncipovaní záverečnej práce sme vychádzali z metód skúmania z oblasti historiografie a spoločenských vied. Z historiografického hľadiska sme sa vo všeobecnosti pridržiavali diachrónneho prístupu, ktorý vychádza z chronologického postupu od opisu a analýzy najstarších foriem a konceptov spätých so socializmom, až k tým najnovším.

V práci sme využili predovšetkým kvalitatívne metódy výskumu, ktoré predpokladajú štúdium odbornej a historickej literatúry. Vychádzali sme zo štúdia dobových písomných prameňov, pojednávajúcich o socialistických ideách, ktoré tvoria súčasť socialistickej tradície myslenia. Štúdium primárnej literatúry sme dopĺňali štúdiom sekundárnej, odbornej literatúry. Postupovali sme precíznym vyhľadávaním (rešeršom) sekundárnej literatúry a informačných zdrojov, ktoré pochádzajú z univerzitného a vedeckého prostredia (časopisecké štúdie a state, kolektívne monografie a zborníky).

Základnými metódami výskumu, ktoré sme v práci ďalej využívali, boli okrem analýzy pramennej literatúry a ústredných teoretických konceptov aj metóda komparácie, syntéza a súbor interpretačných hermeneutických pravidiel. Komparáciu sme využili najmä v prvej kapitole, pri porovnávaní jednotlivých historických podôb socializmu v spoločenských formáciách a taktiež pri rozlíšení jednotlivých typoch a variantoch socializmu. Syntézu sme využili predovšetkým v záverečnej časti práce, v ktorej sme zhrnuli parciálne závery a prostredníctvom nich dospeli k hlavnej téze o aktuálnosti socializmu ako politickej ideológie v USA. Z interpretačných pravidiel sme sa pridržiavali predovšetkým prohibície anachronizmu, princípu ústretovosti a princípu kontextuálnej koherencie. Tieto interpretačné pravidlá nám umožnili pozrieť sa a analyzovať fenomén socializmu z neutrálneho stanoviska, ktoré sa na jednej strane nesnaží demonizovať socializmus ako formu totalitaristického štátneho zriadenia, avšak na druhej strane sa nesnaží zdôrazňovať jeho pozitívne a pokrokové rozmery. Hlavným kritériom, ktorým sme sa v interpretácii tohto fenoménu riadili, bola objektivita a snaha skúmať fenomén socializmu z pozície tretej, nezaujatej strany.

Základnými výskumnými otázkami, ktoré sme sa snažili v práci skúmať a zodpovedať, boli:

- 1) Aké sú hlavné charakteristiky socializmu ako politickej ideológie?

- 2) Aké sú špecifiká amerického socializmu a v čom sa tento typ socializmu odlišuje od iných typov?
- 3) Aké socialistické politické strany existovali v USA?
- 4) Akým vývojom prešli tieto politické strany v 20. storočí?
- 5) Podmieňujú socialistické idey súčasnú politickú scénu USA?

Hlavnou hypotézou práce je predpoklad, že socializmus a socialistické idey boli permanentne prítomné v dejinách modernej americkej politiky a výrazne vplývali nielen na politický diskurz, ale determinovali aj politickú súťaž, politické inštitúcie a verejnú politickú diskusiu. Cieľom záverečnej práce je nájsť a sformulovať odpovede na vyššie uvedené otázky a hlavnú hypotézu. Odpovede sme explicitne formulovali v závere našej diplomovej práce.

3 Americký socializmus

História socialistického hnutia v Spojených štátoch amerických je mimoriadne členitá a bohatá. Zahŕňa rôzne smery a prúdy, ktoré možno v rámci socializmu diferencovať, vrátane utopických socialistov, anarchistov, komunistov, demokratických socialistov, marxistov-leninistov, sociálnych liberálov, či trockistov. V nasledujúcej kapitole sa pokúsime identifikovať dejiny amerického socializmu a zachytiť jeho rozmanité podoby, najmä zo sociálno-politického hľadiska.

Ako sme videli v predchádzajúcej kapitole, komunistické ideály siahajú až do staroveku, kedy tvorili súčasť mysticko-náboženských svetonázorov. Je to práve prvý typ socializmu, idealisticko-utopický, ktorý dokážeme identifikovať v najranejších dejinách modernej Ameriky. V prvej časti si priblížime svet protestantských kresťanských komunít Šejkrov a tiež osvieteneckých komunít Harmonitov a Ikariánov, ktorí prišli vybudovať do severnej Ameriky nový typ spoločnosti. S postupným šírením marxizmu a budovaním medzinárodného robotníckeho hnutia sa začali socialistické myšlienky šíriť aj za oceán. Labouristkí aktivisti, zvyčajne britskí, nemeckí alebo židovskí prisťahovalci, založili Americkú socialistickú stranu práce v roku 1877. Neskôr, v roku 1901, bola založená Socialistická strana Ameriky. V tom čase sa po celej krajine presadzoval aj anarchizmus vďaka *Medzinárodnému združeniu pracujúcich ľudí (IWPA)*.³³ Socialisti rôznych tendencií boli zapojení do raných amerických pracovných organizácií a odborov, ktoré často ústili do otvorených a násilných stretov. Tie dosiahli vrchol 4. mája 1886 v tzv. Incidente na Haymarket v Chicagu (*Haymarket affair*), ktorý podmienil vznik *Medzinárodného dňa pracovníkov* ako hlavný sviatok pracujúcich na celom svete (Sviatok práce).³⁴ Aj pod vplyvom týchto udalostí sa stal osemhodinový pracovný deň celosvetovým cieľom robotníckych organizácií a socialistických strán na celom svete.³⁵

Americkí socialisti tvorili v 19. storočí – tak, ako aj v Európe – rozmanitú skupinu ľudí s rôznymi cieľmi, presvedčeniami a povahami. Zjednocovala ich snaha presadiť lepšie pracovné a životné podmienky novovznikajúcich tried obyvateľstva v industriálnych

³³ HILLQUIT, Morris, *History of Socialism in the United States*. New York : Funk and Wagnalls, 1903. s. 236.

³⁴ MCLEAN, George N., *The Rise and Fall of Anarchy in America*. Chicago : R. G. Badoux & Co., 1890. s. 12 – 19.

³⁵ U-S-HISTORY.COM. *Socialism in America*. [elektronický zdroj]. 2022. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.u-s-history.com/pages/h1669.html>

mestách a štvrtiach. Počas pôsobenia Eugena V. Debsa, prezidentského kandidáta Socialistickej strany Ameriky, viedla socialistická opozícia voči prvej svetovej vojne k vládnym represiam, ktoré sú súhrnne známe ako *First Red Scare*. Socialistická strana upadla v 20. rokoch 20. storočia, no napriek tomu strana často posielala do prezidentských volieb kandidáta Normana Thomasa, ďalšieho populárneho amerického socialistu. V tridsiatych rokoch 20. storočia sa začala výraznejšie presadzovať ďalšia významná socialistická strana, Komunistická strana USA (CPUSA), ktorá sa preslávila rôznymi napojeniami na sovietskych špiónov a sympatiami k ZSSR. V 50. rokoch americký socializmus výrazne oslabil tzv. Mccarthismus, ktorý vytlačil prakticky všetky ľavicové politické subjekty na úplný pokraj spoločenského života. V 60. rokoch sa ľavé spektrum amerického politického života začalo pomaly obnovovať, až sa napokon niektoré základné črty a charakteristiky ľavicového myslenia stali súčasťou politiky Novej ľavice (*New Left*).³⁶ Nasledujúcu kapitolu budeme venovať analýze a opisu vyššie uvedených oblastí a subjektov, ktoré tvoria integrálnu súčasť dejín socialistických hnutí v USA.

³⁶ LONG, Priscilla (ed.), *The New Left: A Collection of Essays*. Boston : Porter Sargent, 1969. Bez ISBN.

3. 1 Utopické komunity v USA

Utopická spoločnosť zahŕňa skupinu ľudí, ktorí sa pokúšajú vytvoriť nový sociálny vzorec založený na vízii ideálnej spoločnosti a ktorí sa celkovo stiahli z komunity a stelesňujú túto víziu v experimentálnej forme. Skladajú sa z náboženských alebo sekulárnych členov. Tí prví zdôrazňovali komunitný život inšpirovaný náboženstvom, zatiaľ čo tí druhí vyjadrovali myšlienky utilitarizmu ako prostriedku na vytváranie šťastia a vieru v kooperatívny spôsob života.³⁷

Začiatok 19. storočia priniesol veľký rozmach komunitných experimentov v rámci USA, ktorá mala hojnosť prírodných zdrojov, lacné a rozsiahle pozemky na predaj a veľmi voľné zákony a vládne predpisy. Amerika sa ako nový kontinent stala miestom, kde ľudia mohli začať odznova, a vytvoriť tak „nový raj“ za Atlantikom.³⁸ Záruka slobody náboženského vyznania v prvom dodatku ústavy pritiahla mnohých európskych osadníkov, ktorí boli prenasledovaní vo svojich vlastných krajinách. Po príchode do Ameriky mnohí dúfali, že vytvoria utopické spoločnosti – sebestačné, agrárne komunity. V nasledujúcej časti si priblížime tri z najvýznamnejších a najstarších komunít, ktoré v Spojených štátoch fungovali na komunistických princípoch: Harmoniti, Šejkri a Ikariáni.

3.1.1 Harmoniti

George Rapp, zakladateľ a do jeho smrti v roku 1847 vodca Harmonitov, bol narodený v októbri 1757 vo Würtembergu v Nemecku.³⁹ Jeho rodičia boli farmári a vinohradníci a George dostal presne také základné vzdelanie, aké môže dieťa z takýchto pomerov v takom čase v južnom Nemecku dostať. George bol od mladosti vášnivý čitateľ. Čítal Bibliu a porovnával podmienky v ktorých žije a ľudí s ktorými žije, so spôsobom života, ktorý bol opisovaný v Novom zákone. Nebol spokojný najmä s bezduchým spôsobom fungovania tamojšej cirkvi. Vo veku 30 rokov našiel viacerých, ktorí zdieľali podobné názory a začal kázať malej skupine priateľov vo svojom dome. Duchovenstvu sa nepáčilo, že Rapp zasahuje do ich záležitostí, a tak jeho a jeho prívržencov pokutovali a uväznili. To len spôsobilo, že počet jeho prívržencov stúpol a posilnil sa ich odpor voči poriadku, ktorý fungoval. Boli tak vyhlásení za separatistov.

³⁷ HINE, Robert V.. *California's Utopian Colonies*. New York : W.W.Norton & Company, 1973. s.5. ISBN 0393006786

³⁸ NATIONAL PARK SERVICE. *Utopias in America*. [elektronický zdroj]. U.S. Department of the Interior, 2021. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.nps.gov/articles/utopias-in-america.htm>

³⁹ ARNDT, Karl J.R.. *George Rapp's Harmony Society, 1785–1847*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1965. s. 17

Rapp učil svojich stúpencov, aby sa podriadili zákonom, boli tichí a mierumilovní, platili dane cirkvi aj štátu. Trval však na tom, že je ich právom veriť, v čo veria a navštevovať kostol, ktorý ich učí, podľa nich, najlepšie. Počas šiestich rokov Rapp zhromaždil okolo seba nie menej ako tristo rodín a mal poslucháčov vzdialených aj dvadsať míľ od svojho domu. Rapp a jeho prívrženci boli odhodlaní emigrovať do Ameriky, kde si boli istí slobodou pre vyznávanie Boha podľa ich vlastných predstáv.

George Rapp sa v roku 1803 pripravil do Baltimoru, spolu so svojim synom Johnom a ďalšími dvoma ľuďmi a začali hľadať vhodnú lokalitu na usadenie sa. Po tom, ako prešli Maryland, Pensylvániu a Ohio, rozhodli sa kúpiť päť tisíc akrov zeme asi dvadsaťpäť míľ severne od Pittsburghu, v údolí Connoquenessing. 4. júla 1804 loď Aurora z Amsterdamu priplavila tri stovky Rappových ľudí do Baltimoru, o šesť týždňov ďalšie tri stovky doplávali do Philadelphie.⁴⁰

Týchto šesťsto ľudí pracovalo väčšinou, len s málo výnimkami, ako roľníci a mechanici. Rapp ich privítal a usadil v rôznych častiach Marylandu a Pensylvánie. Vybral tých najschopnejších mechanikov a robotníkov a vzal ich so sebou na svoj novokúpený pozemok, kde strávili jeseň a zimu prípravou ubytovania pre zvyšok. Tam sa 15. februára 1805 zišli a formálne vytvorili spoločnosť Harmonitov v meste Economy. Súhlasili so vzdaním sa všetkého svojho majetku v prospech komunity, prijatím uniformy a jednoduchých šiat a bývania a so spoločnou prácou pre dobro celej skupiny. Neskôr v jari pribudlo ďalších päťdesiat rodín a tak začínali so 125 rodinami, alebo s niečo menej ako 750 mužmi, ženami a deťmi.⁴¹

Rapp, spolu so svojim adoptívnym synom Frederikom, organizoval prácu komunity a bol taktiež učiteľom a kazateľom. Učil, že ich hlavnou povinnosťou je žiť úprimný a prísny náboženský život, že nepracujú pre bohatstvo alebo prosperitu, že príchod Boha je blízko a oni, jeho vyvolení, ho čakajú oddelene od zvyšku sveta.

V tom čase sa v harmonitskej spoločnosti nijako nezakazovalo manželstvo, ľudia žili v rodinách. Až neskôr, mladí členovia komunity, prišli s myšlienkou, že lepší duchovný život budú žiť, ak sa vyhnú stavu manželstva. Rapp nebol proti tejto idei, upozorňoval však, aby nejednali veľmi rýchlo a neuvážene v takej vážnej záležitosti. Povedal však aj, že život bez manželstva je vyšší a svätejší život. Takže žiadne ďalšie

⁴⁰ ARNDT, Karl J.R.. *George Rapp's Harmony Society, 1785–1847*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1965. s. 19

⁴¹ Id.

manželstvá sa v harmonitskej spoločnosti nekonali a žiadne ďalšie deti neboli porodené. So životom v celibáte nesúhlasili niektorí členovia a tak Harmonitov opustili.

Po nejakom čase sa ukázalo, že miesto, ktoré si zvolili a osídlili nebolo úplne vhodné. Nemalo žiadnu vodnú komunikáciu so zvyškom sveta a nebolo priaznivé pre rast viniča. V roku 1814, po rozsiahlej debata, sa komunita rozhodla nájsť nové lepšie miesto pre život. To miesto bolo tridsaťtisíc akrov pôdy v Posey County v Indiane, v údolí Wabash. Stovka ľudí sa tam vybrala v júni toho istého roku pripraviť miesto pre zvyšok a do leta 1815 bola celá kolónia vo svojom novom domove.⁴²

Obohatení skúsenosťami vybudovali rýchlo mesto Harmony, postavili veľké továrne a rozšírili svoje podnikanie v každom odvetví. Mesto Harmony sa stalo významným obchodným mestom regiónu. Komunita zbohatla a čo je dôležitejšie, prijala veľké množstvo nových členov z Nemecka – priateľov a príbuzných zakladateľov kolónie. V roku 1817 prišlo stotridsať ľudí naraz z mesta Württemberg. Rapp na to, aby vybudoval ešte väčšiu harmóniu medzi pôvodnými a novými členmi spálil knihu, v ktorej boli zaznamenané všetky príspevky pôvodných členov do spoločnosti.⁴³

V roku 1824 sa znova sťahovali. Predali mesto Harmony a dvadsaťtisíc akrov pôdy Robertovi Owenovi, ktorý tam vybudoval svoju kolóniu New Lanark. Owen zaplatil stopäťdesiat tisíc dolárov, ani z ďaleka sumu hodnú za tieto pozemky, ale Harmoniti trpeli horúčkou a nepríjemnými susedmi a boli odhodlaní sa presunúť. Kúpili pozemky, ktoré mali stále k dispozícii v Economy a v roku 1825 sa presunuli do svojho konečného domova. Starší členovia komunity tvrdili, že keď sa spoločnosť Harmonitov pohodlne usadila v Economy, boli to roky najväčšieho prekvitania. Postavili mlyny na vlnu a bavlnu, vysadili ornice a vinice, začali so spracovaním hodvábu a s takým úspechom, že čoskoro boli nedeľné šaty mužov i žien pestované, navíjané, pradené a tkané priamo v meste.⁴⁴

Dokonalé šťastie však netrvalo večne. V roku 1831 prišiel do Economy nemecký dobrodruh, pravým menom, Bernhard Muller, ktorý prijal titul gróf Maximilián de Leon, a ktorý predstieral, že je s nimi zajedno v náboženských záležitostiach. Ukázal sa ako úbohý intrigán, ktorý zničil všetkých, ktorí sa s ním spojili, a takisto začal robiť problémy v Economy. Zabezpečil si bývanie a začal vyhlasovať zvláštne doktríny ako manželstvo,

⁴² ARNDT, Karl J.R.. *George Rapp's Harmony Society, 1785–1847*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1965. s. 20

⁴³ Id.

⁴⁴ Id. s.25

"živší život" a iné pokušenia vonkajšieho sveta. Darilo sa mu natoľko, že ovplyvnil dost veľkú skupinu ľudí na to, aby zničila komunitu. Po niekoľkých hádkach muselo prísť k hlasovaniu, kto je verní otcovi Rappovi a kto grófovi Leonovi. Rapp získal 500 hlasov a Leon 250. Tento spor bol ukončený tým, že spoločnosť prisľúbila vyplatiť prívržencom Leona stopäťdesiat tisíc dolárov, a tí sľúbili, že opustia mesto Economy.⁴⁵

To, že dokázali vyplatiť také množstvo peňazí v hotovosti ukazuje, že do značnej miery zvýšili svoj kapitál svojou šetrnosťou a priemyslom v Harmony v Indiane a v Economy. Existovali ako komunita dvadsaťsedem rokov, postavil tri mestá a po celý čas žili životom pohodlia a spoločenského poriadku, ako tomu bolo v tej dobe len vo veľmi málo západných štátoch.

3.1.2 *Ikariáni*

Etienne Cabet bol narodený v Dijon vo Francúzsku v roku 1788. Mal právnické vzdelanie, ale stal sa politikom a spisovateľom. Bol vodcom karbonárov, členom francúzskeho zákonodarného zboru, písal o Francúzskej revolúcii a takisto založil noviny. Za článok v týchto novinách bol odsúdený na dva roky väzenia, ktorému sa vyhol odletom do Londýna. V roku 1839 sa vrátil do Francúzska a o rok na to vydal knihu *Cesta do Ikarie (The Voyage to Icaria)*. V tejto knihe opisuje komunistickú utópiu, ktorú si vysníval a začal sa pokúšať o realizáciu tohto sna. Vytvoril ústavu pre skutočnú Ikariu, hľadal prostriedky a členov na jej založenie, zvolil si Texas ako územie na realizáciu a začiatkom roku 1848 skutočne presvedčil niekoľko ľudí, aby odplávali do oblasti Red River.⁴⁶

Šesťdesiatdeväť ľudí tvorilo jeho pôvodnú komunitu.⁴⁷ Po príchode boli napadnutí žltou horúčkou a ťažko trpeli. Kým Cabet prišiel nasledujúci rok s ďalšou skupinou, tá prvá už bola dezorganizovaná. Dopočul sa, že mormoni odišli z Nauvoo v Illinois a nechali svoje mesto prázdne, a tak v máji 1850 doviedol svojich prívržencov na toto miesto. V Nauvoo boli domy dostatočne veľké na obývanie, avšak pôdy bolo málo. Žili komunálnym systémom a jedli v jednej veľkej jedálni. Ale Cabet nemal v úmysle sa usadiť v Nauvoo permanentne. Chcel ho používať len ako prechodné sídlo pre tých, ktorí sa mali pridať ku kolónii, a odtiaľ by sa dostali do skutočných obydlí komunity, ktoré chcel nájsť v štáte Iowa. Ikariánom sa v Nauvoo darilo. Založili obchody rôzneho druhu a taktiež

⁴⁵ ARNDT, Karl J.R.. *George Rapp's Harmony Society, 1785–1847*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1965. s. 30

⁴⁶ ROBERTS, Leslie J.. *Etienne Cabet and his Voyage en Icarie, 1840*. [elektronický zdroj]. Utopian Studies. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.jstor.org/stable/20719028>

⁴⁷ Id.

manufaktúry. Cabet založil tlačiareň a vydával knihy a pamflety vo francúzštine a nemčine.

Cabet v Nauvoo vybudoval diktátorského ducha a to po čase rozdelilo spoločnosť. Vodca a jeho prívrženci odišli do St. Louis, kde Cabet v roku 1856 zomrel.⁴⁸ Medzitým niektorí členovia komunity boli usadení v Iowe a tí, ktorí zostali v Nauvoo po Cabetovom odchode sa rozptýlili. Pozemky boli predané a Illinoiská kolónia zanikla. Väčšina z nich odišla viac-menej sklamaná. Okolo šesťdesiat ľudí sa usadilo v Iowe a začali život, chudobní a s dlhom okolo dvadsaťtisíc nejakým spôsobom viazaným na ich pozemok. Komfort bol pojem, ktorý roky nepoznali. Boli nútení si vypestovať všetko, čo konzumovali a žili vo veľmi biednych podmienkach. Po niekoľkých rokoch sa vzdali svojich pozemkov v prospech veriteľov pod podmienkou, že v určitom stanovenom čase môžu vyplatiť polovicu pozemku. To dokázali urobiť najmä tvrdou prácou.

Mali pílu a šrotovník, vybudované z úspor za päť rokov, ktoré boli teraz zdrojom príjmu. Obrábali tristopäťdesiat akrov pôdy a mali stodvadsať kusov dobytky, päťsto kusov oviec, dvestopäťdesiat ošípaných a tridsať koní.⁴⁹ V minulosti sa v osade nachádzali iba zruby, a to veľmi malé a nie veľkoryso vybavené. Odvtedy sa dostali z dlhu úplne a začali budovať normálne domy. Mali malé dielne na tesárstvo, kováčstvo, výrobu vagónov a obuvníctvo; a pokiaľ to bolo to možné, vyrábali všetko, čo používali.

Žili pod ústavou vypracovanou Cabetom, ktorá položila základy rovnosti, bratstva a povinnosti zachovávať veci v spoločnom vlastníctve; rušila nevoľníctvo a službu, resp. sluhov; poskytovala vzdelanie a vyžadovala, aby rozhodovala väčšina. Nemali žiadne náboženské obrady. Nedeľa je dňom pracovného pokoja, keď mladí muži chodia von so zbraňami, a spoločnosť má niekedy divadelné predstavenia, hudbu alebo nejakú zábavu. Zásadou je, nech si každý robí ako chce.

3.1.3 Šejkrovia

Šejkrovia boli svojho času najstaršou komunitou na americkom kontinente. Okrem toho boli najlepšie organizovaní a v niektorých ohľadoch najúspešnejší a najrozvinutejší. Mount Lebanon, vedúca komunita, bola založená v roku 1792.⁵⁰ Šejkrovia mali dokopy

⁴⁸ ROBERTS, Leslie J.. *Etienne Cabet and his Voyage en Icarie, 1840*. [elektronický zdroj]. *Utopian Studies*. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.jstor.org/stable/20719028>

⁴⁹ Id.

⁵⁰ STEIN, Stephen J.. *The Shaker Experience in America : A History of the United Society of Believers*. New Heaven : Yale University Press, 1992. ISBN 978-0-300-05933-5

osemnásť komunit v siedmych štátoch. V každej komunite žilo niekoľko rodín, dokopy ich bolo päťdesiatosem. Týchto päťdesiatosem rodín obsahovalo približne dvetisícštyristo osôb a vlastnilo územie veľké stotisíc akrov, z ktorých polovica boli ich domáce farmy. Šejkrovia mali do hĺbky prepracovaný systém teológie a značné množstvo literatúry, ktorej venovali veľkú dôležitosť.⁵¹

Šejkrovia žili v celibáte, ženy a muži spolu žili v tzv. rodinách a poľnohospodárstvo bolo základom ich výroby. Mali uniformný štýl oblečenia a podobný štýl obydlí, ktorý sa zaoberal najmä funkčnosťou a nedbal na krásu. Nazývali sa aj ako "spiritualisti" a verili, že medzi nimi a obyvateľmi sveta duchov je to najintímnejšie spojenie. Verili, že oni sú jedinou pravou cirkvou, v ktorej celibát, komunita, mier, fyzické zdravie a oddelenie sa od sveta sú základom nového neba. V praktickom živote boli pracovití, mierumilovní, úprimní, trpezliví a dômyselní.

Spoločnosť Šejkrov bola založená v New Lebanon, v Columbia County v New Yorku, v roku 1787, tri roky po smrti Ann Lee, ktorej nasledovatelia verili, že ona bola druhým zjavením Krista na zemi. Ann Lee bola narodená v Manchestri, 29. februára 1736, ako jedno z ôsmich detí. Pracovala v továrni na bavlnu, neskôr ako kuchárka, a do dňa svojej smrti nevedela čítať ani písať. Ann Lee a jej rodičia patrili k skupine kvakerov. V lete 1770 bola Ann Lee vo väzení za násilné manifestácie náboženskej povahy a práve tam mala zjavenie. V tomto zjavení sa jej ukázalo božské svetlo a večný život. Od tohto momentu bola v spoločnosti matkou v Kristovi a oslovovali ju Matka Ann.⁵²

Šejkrovia boli veľmi dôkladne organizovaní. Hlavou komunit bola skupina štyroch ľudí, dvoch z každého pohlavia, ktorí tvorili tzv. Ministry, teda vládu, úrad, duchovenstvo alebo kabinet. Členovia tohto úradu museli byť bezúhonné povahy, verné, čestné a priame, odeté duchom miernosti a pokory, obdarené múdrosťou a porozumením a veľkou skúsenosťou vo veciach Božích. Každá spoločnosť mala svoj úrad. Tento spôsob fungoval dlho veľmi dobre. Pozoruhodným rysom systému bolo, že členovia komunit nemenovali svojich vládcov, ani sa s nimi otvorene alebo priamo nekonzultovalo o takýchto menovaniach. Ministerstvo sa udržiavalo samo a vyberali a menovali všetkých podriadených, pričom boli morálne zodpovední voči členom. Od všetkých členov sa očakávalo, vzhľadom na ich zručnosti, že budú podporovať jeden spoločný záujem,

⁵¹ STEIN, Stephen J.. *The Shaker Experience in America : A History of the United Society of Believers*. New Heaven : Yale University Press, 1992. ISBN 978-0-300-05933-5

⁵² NORDHOFF, Charles, *The Communist Societies of the United States*. New York : Harper & Brothers, 1875, s. 118 – 134.

a všetka práca, ktorú vykonávajú bude slúžiť spoločnému komfortu a dobru spoločnosti a rodiny, do ktorej patria. Šejkrovia nepracovali tvrdo. Ich cieľom nebolo byť bohatí, a zistili, že na to, aby boli ekonomicky schopní prežiť ich spôsobom života, nepotrebujú aby práca bola bolestivá a ťažká. Viac rúk robí prácu ľahšou, a ak je zámer spoločný, práca by im mala dokonca robiť radosť.

Spoločenstvo majetku bolo jedným z hlavných princípov Šejkrov. „Uplatneným princípom viery v cirkvi je, že všetci, ktorí sú prijatí za jej členov, sa slobodne a dobrovoľne, podľa vlastného uváženia, zasvätia a oddajú sa so všetkým, čo majú službe Bohu navždy.“⁵³ Poľnohospodárstvo a záhradníctvo bolo základom všetkých obcí alebo rodín; a s týmto zjednotili niektorých malých výrobcov. Napríklad niektoré rodiny vyrábali metly, ďalšie koše, ďalšie zase stoličky, sudy, ďalšie sušili kukuricu, pestovali záhradné semená, vyrábali liečivé extrakty, atď. Okrem toho sa snažili, pokiaľ je to možné, uspokojiť svoje vlastné nevyhnutné potreby. Vyrábali si vlastné oblečenie, topánky, venovali sa tesárstvu a pokiaľ to bolo možné, pestovali všetci svoje vlastné jedlo, ktoré konzumovali.

3. 2 Najdôležitejšie štrajky a formovanie odborových hnutí

Z hľadiska budúceho vývoja socializmu boli omnoho dôležitejšími udalosťami a komunitami robotnícke štrajky a odborové hnutia, ktoré sa formovali v urbánnych oblastiach. Náboženské a utopické komunistické spoločnosti mali totiž veľmi limitovaný potenciál a tendenciu uzatvárať sa pred vonkajším svetom. Robotníci, naopak, mali tendenciu organizovať sa do väčších celkov a vzájomne medzi sebou spolupracovať. Takisto sa odlišovali od náboženských a utopických komunistov v tom, že ich ciele boli artikulované veľmi jasne a dokázali oslovovať väčšie množstvo ľudí, najmä vtedy, ak sa robotnícke sídliská pod vplyvom intenzívnejšej industrializácie neustále rozrastali.

Jednou z významných udalostí, ktorá sa zapísala do dejín odborových hnutí a štrajkov, bol rok 1850. V tomto roku sa odohral konflikt v New York City. Kríza začala rozmachom odborovej organizácie militantnými remeselníkmi. Ako prví sa začali združovať tesári, ktorí spoločne štrajkovali proti znižovaniu miezd. Tesári používali rôzne taktiky, od štrajkov až po pochody a získavali si pozornosť celého mesta. Úspechy tesárov

⁵³ STEIN, Stephen J.. *The Shaker Experience in America : A History of the United Society of Believers*. New Heaven : Yale University Press, 1992. ISBN 978-0-300-05933-5

povzbudili robotníkov z iných oblastí, ktorí začali od svojich zamestnávateľov žiadať vyššie mzdy a lepšie pracovné podmienky, predovšetkým krajčírov. V danej dobe sa krajčírstvo považovalo za zamestnanie s najhoršími pracovnými podmienkami v meste. Na zhromaždení 10. júla sa stretli anglicky aj nemecky hovoriaci krajčíri a spoločne navrhli nové podmienky práce a výšku platu. O päť dní na to štrajkovalo 900 krajčírov. Štrajk začal byť násilným 22. júla, keď pochod, ktorý prezentoval požiadavky firme Longstreet and Company, známej svojim antiodborovým prístupom a nízkymi mzdami, skončil hádzaním kameňov a bitkou medzi štrajkujúcimi a tými, ktorí sa pokúšali štrajk zastaviť. Polícia nakoniec zasiahla a zatkla niekoľko štrajkujúcich. Násilnosti sa opakovali a pri jednom incidente polícia zabila najmenej dvoch krajčírov a viacerých vážne zranila. Bolo to zrejme prvýkrát v americkej histórii, keď boli robotníci zabití políciou v takomto odborovom spore. Po týchto udalostiach vytvorili robotníci Odborové hnutie krajčírov (*Cooperative Union Tailoring Establishment*), jeden z prvých významnejších odborárskych subjektov v New Yorku.⁵⁴

V 80. rokoch 19. storočia sa juh USA stal centrom textilnej produkcie. Najmä štáty Georgia, Severná a Južná Karolína profitovali zo svojej polohy, lacnej pracovnej sily a dostupnosti surovín a materiálov. Augusta v Georgii sa stala centrom tohto odvetvia. Robotníci neboli imigranti z Európy, ale ľudia z okolitých fariem a malých miest, ktorí boli chudobní a potrebovali pracovať. Pomerne často sa dalo stretnúť s celou rodinou pracujúcou pre jednu továreň. Mzdy na juhu boli nižšie, ako na severe a pracovný deň trval až jedenásť hodín. V priemere pracovali za osemdesiat centov na deň a deti, ktoré tvorili niekedy aj štvrtinu celkovej pracovnej sily, pracovali za 1,50 \$ na týždeň. Na jeseň roku 1884 znížili podniky mzdy o desať percent. Robotníci sa rozhodli štrajkovať a nenastúpiť do práce. Zamestnávatelia ich jednoducho prepustili a nahradili inou pracovnou silou. Tento štrajk bol spontánny, bez organizácie. Textilné odvetvie na juhu v tom čase nemalo žiadne štruktúry, ktoré by hájili záujmy pracujúcich ľudí. Ako však odvetvie postupne rástlo, rástol aj záujem o členstvo v náboženskom odborárskom spolku Rytieri práce (*Knights of Labor*). Do roku 1886 mali Rytieri práce už viac ako štyritisícpäťsto členov a v Georgii založili miestne zhromaždenie pod vedením reverenda J. S. Maynardieho. Problémom boli nízke mzdy a tzv. pass system, ktorý nedovoľoval robotníkom voľne prejsť z továrne s nižšími mzdami do továrne s vyššími mzdami. Sústavným upozorňovaním na ťažké a nevýhodné pracovné podmienky reverend Maynardie dosiahol

⁵⁴ FILIPPELLI, Ronald L.. *Labor Conflict in the United States : An Encyclopedia*. New York : Garland Pub., 1990. s. 362. ISBN 082407968X

to, že o situáciu sa začali zaujímať noviny. Na verejnosť sa dostávali informácie o trinásťhodinovom pracovnom čase, zneužívaných ženách a deťoch a iných problémoch. Robotníci sa začali búriť a do práce chodili ozbrojení. Zo strachu zo zbrojenia veľká továreň *King Mill* zvýšila mzdy. Pre mzdové spory boli zavreté dve ďalšie továrne. Do konca júla štrajkovalo už tisícristo robotníkov. Zamestnávateľa, na čele s továrňou *King Mill*, sa združili a robotníkom dali ultimátum – ak sa do 10. augusta nevrátia do zamestnania, nastane výluka. Pracovníci toto ultimátum odmietli a tak sa začala tzv. Veľká výluka (*Great Lockout*). Rytieri poslali na pomoc svojich zástupcov na vyjednávanie a v novembri zamestnávateľa súhlasili so zrušením pass systému a súhlasili, že štrajkujúci nebudú nijako potrestaní. Štrajk výrazne poznačil ekonomiku regiónu, pre ktorý boli tieto továrne najväčším zdrojom prosperity.⁵⁵

Koncom roka 1888 potreboval prezident Americkej federácie práce (*American Federation of Labour*) Samuel Gompers nájsť spôsob, ako revitalizovať upadajúce robotnícke hnutia v Detroite, Filadelfii a ďalších priemyselných centrách. Začal organizovať celonárodnú nátlakovú akciu na zníženie pracovného dňa na 8 hodín pracovného dňa. Federácia plánovala odštartovať osemhodinový pracovný deň 1. mája 1890. Najsilnejším obhajovateľom návrhu bol Peter J. McGuire, tajomník združenia Spojeného bratstva amerických tesárov a stolárov (*United Brotherhood of Carpenters and Joiners of America*). Na konvente Federácie v roku 1889 Gompersov návrh schválený a Spojené bratstvo bolo označené za najvhodnejšiu organizáciu na vedenie štrajku. V polovici mája štrajkovalo za kratší pracovný čas už 57 tisíc stolárov a tesárov. Štrajkujúci boli úspešní v 137 mestách, kde pomohli viac ako 46 tisícom robotníkov. Táto horlivosť boja za kratší pracovný čas nepriniesla však kontinuitu a expanziu hnutia. Federácia sa napokon rozhodla, že jej ďalší člen, Spojení banskí robotníci (*United Mine Workers*), sa pokúsi opäť zabojsť o kratší pracovný čas 1. mája 1891. Baníci neboli tak pripravení ako predtým tesári a stolári a ich snaha nebola ani zďaleka taká úspešná. Celé úsilie o osemhodinový pracovný čas napokon oslablo aj zo strany samotnej Federácie.⁵⁶

Začiatkom roka 1892 si vydobili niektorí šoféri v New Orleans kratší pracovný čas a to podporilo tisíce robotníkov, aby sa obrátili na Americkú federáciu práce o pomoc a vyjednali s ich zamestnávateľmi výhodnejšie podmienky. Bolo vytvorených 30 nových únií a tri skupiny robotníkov, tzv. Trojitá aliancia (*Triple Alliance*). 24. októbra Trojitá

⁵⁵ FILIPPELLI, Ronald L.. *Labor Conflict in the United States : An Encyclopedia*. New York : Garland Pub., 1990. s. 29. ISBN 082407968X

⁵⁶ Id., s. 190.

alianca štrajkovala kvôli požiadavkám na desaťhodinový pracovný deň a zaplatenie nadčasov. Prvé rokovania nepriniesli žiaden úspech. 8. novembra sa uskutočnil pochod takmer všetkých zjednotených pracovníkov v New Orleans, viac než 20 000 členov odborov. Každá únia žiadala okrem uznania aj lepšie mzdy, znížený pracovný čas a základné sociálne benefity. V tomto kritickom momente sa zamestnávateľa rozhodli získať naspäť kontrolu nad mestom. Pomocou železnice prišli do mesta zastaviť štrajk ozbrojené sily z Memphisu a Galvestonu. Hrozba otvorených násilných stretov vyzerala veľmi reálne, a tak guvernér mesta zakázal všetky verejné zhromaždenia a vyhrážal sa privolaním armády v prípade, že štrajky neutíchnu. Vystrašení krviprelieváním, ktoré by nastalo, štrajkujúci ukončili štrajk v priebehu troch dní. Zamestnávateľa súhlasili s požiadavkami týkajúcimi sa miezd a pracovného času, ale nie s uznaním únií. 45 lídrov štrajku sa muselo postaviť pred súd. Štrajk, aj keď neúspešný, ukázal, že robotníci bielej a čiernej farby dokázali spolupracovať a vytvárať odborové hnutia.⁵⁷

Toto bol najväčší akt násillia medzi robotníkmi a zamestnávateľmi sa odohral v roku 1897, v tzv. Lattimerskom masakre v Pensylvánii. Stret sa odohral na antracitových uholných poliach. Štrajk v roku 1897 začal v spoločnosti Lehigh-Wilkes-Barre Coal Company. Manažment spoločnosti v snahe ušetriť peniaze žiadal od jazdcov, aby po skončení práce ustajnali svoje kone. Kvôli tomuto rozkazu museli robotníci pracovať o dve hodiny dlhšie. 14. augusta však dvadsať jazdcov odmietlo vykonať novú pridelenú prácu a na protest jednoducho odišli a kone neustajnali. Gomer Jones, vedúci bane, kráčal s rukoväťou od sekery a vyhrážal sa, že štrajkujúcich napadne, ak sa nevrátia do práce. V zmatku, ktorý nastal, trafil Jones robotníka do hlavy. Tieto správy sa rýchlo rozšírili a o dva dni neskôr 2000 robotníkov podporilo štrajk a žiadalo, aby bol Jones prepustený. Manažment to odmietol a namiesto Jonesa prepustil tých vedúcich a úradníkov, ktorí štrajk podporili. V nadväznosti na protesty si povolalo vedenie dve ozbrojené jednotky polície, ktoré mali strážiť baníkov a územie baní. 10. septembra asi 250 štrajkujúcich pochodovalo pod americkou vlajkou k Lattimeru. Šerif James Martin a jeho dobre vyzbrojená jednotka ich očakávali a spustili paľbu, po ktorej bolo viac ako 50 štrajkujúcich mŕtvych alebo zranených. Tieto správy vyvolali veľké rozhorčenie verejnosti.⁵⁸

Štrajkové a protestné hnutia vznikali spontánne v rôznych reakciách na nespravodlivé zaobchádzanie s robotníkmi. V priebehu štrajkov sa začali robotníci čoraz

⁵⁷ FILIPPELLI, Ronald L.. *Labor Conflict in the United States : An Encyclopedia*. New York : Garland Pub., 1990. s. 344. ISBN 082407968X

⁵⁸ Id., s. 276.

častejšie organizovať do odborov a hnutí, ktoré im umožnili efektívnejšie bojovať za ich požiadavky. Z vyššie uvedených udalostí vynikali predovšetkým dve odborárske hnutia, Rytieri práce a Americká federácia práce. V nasledujúcej časti si detailnejšie priblížime ich históriu.

3.2.1 *Knights of Labor*

V roku 1862 sa malá skupina krajčírov rozhodla vytvoriť organizáciu s názvom Filadelfská asociácia nemeckých tesárov (*German Cutters Association of Philadelphia*). Keď bolo 9. decembra 1869 prijaté rozhodnutie o rozpustení tejto organizácie, jej členovia založili nový subjekt s názvom Vznešený a svätý rád rytierov práce (*Noble and Holy Order of the Knights of Labor*). Všetci zložili sľub mlčanlivosti a bola zostavená komisia na vytvorenie tajného plánu novej organizácie. 28. decembra skrátili názov na *Knights of Labor*. Hnutie malo výrazný náboženský charakter a úzko spolupracovalo s kresťanskými katolíckymi spolkami.⁵⁹

Rytieri nechceli konflikty s legitímnymi spoločnosťami, neboli proti kapitalizmu, ale boli si vedomí toho, že ten, kto je zaslepený vlastnými záujmami často prehliada práva ostatných a niekedy dokonca porušuje práva bezbranných. Rytieri mali v pláne zmeniť pohľad verejnosti na prácu ako na základnú spoločenskú hodnotu. Podporovali všetky zákony, ktoré harmonizovali záujmy práce a kapitálu a takisto tie zákony, ktoré mali tendenciu uľahčovať prácu. Neboli za generálne štrajky, ale ak by to situácia vyžadovala, boli ochotní ochraňovať záujmy svojich členov a poskytnúť pomocnú ruku všetkým čestným robotníkom. Veľký dôraz kládli najmä na solidaritu. Hnutie malo byť vnútorne zjednotené a univerzálne. Cieľom bolo spojiť robotníkov zo všetkých odvetví. Jednota mala byť dosiahnutá skrz tri princípy : tajnosť, spolupráca a vzdelanie. Základným cieľom Rytierov bolo „dosiahnuť úplnú emancipáciu tvorcov bohatstva z područia ich mzdového otroctva“.⁶⁰

Rytieri práce začali byť aktívnejší až niekoľko rokov od svojho založenia. Miestne zhromaždenia sa začali spájať do okresných snemov a prvé okresné snemy boli vytvorené vo Philadelphii v roku 1873, krátko nato v New Jersey a neskôr v Pittsburgu. Rast organizácie bol však nerovnomerný. Skupiny sa rýchlo pridávali, ale zároveň aj rýchlo

⁵⁹ BROWNE, Henry J., *The Catholic Church and the Knights of Labor*. New York : Arno Press 1976. ISBN 0405093233.

⁶⁰ FONER, Philip S., *History Of The Labor Movement In The United States*. New York : International Publishers, 1947. s. 433. ISBN 071780562X.

odchádzali, keď videli, že hnutie robí veľmi málo pre zvyšovanie miezd. Keďže Rytieri nemali žiadnu platformu, ústavu alebo niečo podobné, členovia mohli sľúbiť robotníkom, že ak vstúpia do organizácie, všetky ich problémy sa vyriešia. Prirodzene, keď sa sľuby nedodrжали, robotníci odišli. Bolo nevyhnuté spojiť rozdelené časti hnutia a viesť organizáciu k harmonicky vytvorenému cieľu. Po veľkom štrajku v roku 1877, po ktorom pribúdalo stále viac a viac členov, bola centralizácia zjavne nutná. Do konca tohto roka existovalo už štrnásť okresných snemov. Na zvolanej konvencii v Readingu v januári 1878 sa stanovil cieľ vytvoriť centrálny snem a takisto fond a štatistický úrad. Na tejto konvencii bol vytvorený súbor princípov, ktorý slúžil ako ústava hnutia počas celej jeho existencie.⁶¹

Podľa ústavy bola organizácia ako celok formálne vysoko centralizovaná. Miestne a okresné zhromaždenia boli však v praxi takmer autonómne. Rozdiely v teórii a praxi pochádzali z konfliktov medzi vedením a členmi. Rádoví členovia boli presvedčení, že štrajky a bojkoty sú nevyhnutným nástrojom presadzovania zmien, zatiaľ čo vedenie zdôrazňovalo zbytočnosť štrajkov a vyzdvihovalo samostatnú zárobkovú činnosť. Vedenie Rytierov zavrholo štrajky, s jedinou výnimkou – predstavovali zbraň poslednej inštancie.

V roku 1878 mali Rytieri viac ako 9 tisíc členov. V roku 1883 ich bolo už 51 tisíc a medzi rokmi 1885 a 1886 pribudlo viac ako 600 tisíc ďalších. Po tomto vrchole začalo stále viac a viac členov opúšťať organizáciu a pripájať sa k Americkej federácii práce. Dôvodom tohto úpadku bolo zrejme to, že vedenie požadovalo od rôznych remeselných zväzov, aby opustili svoje fungujúce medzinárodné organizácie. To by výrazne obohatilo pokladnicu Rytierov. Je pravdepodobné, že úpadok Rytierov práce bol podmienený nedostatočnou prispôbitosťou novým pomerom a vierou v staromódny priemyselný kapitalizmus.⁶²

3.2.2 *American Federation of Labor*

Rytierov práce vystriedala Americká federácia práce, ktorá bola vytvorená ako združenie odborových zväzov v roku 1886. Organizácia vzišla zo sporu s organizáciou Knights of Labor. 25. apríla 1886 bol vydaný obežník Adolpha Strassera a P. J. McGuire, adresovaný všetkým národným odborovým zväzom. Vo výzve sa uvádzalo, že Rytieri práce vyvolávajú antagonizmy a rozbroje v robotníckom hnutí a je potrebné vytvoriť nový

⁶¹ Hnutie začalo vydávať aj vlastné správy pod názvom *Proceedings of the General Assembly of the Knights of Labor of America*.

⁶² FONER, Philip S., *History Of The Labor Movement In The United States*. New York : International Publishers, 1947. s. 506. ISBN 071780562X.

celoštátny subjekt. Bolo potrebné zorganizovať konferenciu, na ktorej by sa zástupcovia jednotlivých hnutí, skupín a organizácií dohodli ako ďalej postupovať. Výzvu podpísali Strasser a McGuire spolu so zástupcami Granite Cutters, Iron Molders a Federáciou obchodov Severnej Ameriky.⁶³

Knights of Labor boli novými odborárskymi predákmi obvinení zo sprisahania s protiodborovými šéfmi s cieľom poskytnúť prácu za nižšie ceny ako odbory a z využívania jednotlivcov. Nové hnutie požadovalo, aby sa Rytieri prestali pokúšať organizovať členov medzinárodných odborov do svojich vlastných zhromaždení bez povolenia príslušných odborov a že organizátori, ktorí porušia toto ustanovenie, by mali byť okamžite suspendovaní. Rytieri práce považovali túto požiadavku za porušenie princípu solidarity všetkých pracujúcich naprieč remeselnými líniami. Zakladajúci konvent odhlasoval, aby sa prezidentom novej federácie s platom 1 000 \$ ročne stal Samuel Gompers z Medzinárodnej únie výrobcov cigár. Gompers bol nakoniec opätovne zvolený do funkcie na výročných zjazdoch organizácie každý rok (s výnimkou jedného) až do svojej smrti takmer o štyri desaťročia neskôr. Pozorujúc postupný úpadok svojho rivala, Americká federácia práce sa pomaly rozrastala. Hranicu 250 tisíc členov prelomila už v roku 1892.⁶⁴

Federácia od svojho počiatku označila mzdy a pracovné podmienky ako svoj primárny cieľ. Tento konzervatívny prístup obmedzil činnosti Federácie na záležitosti týkajúce sa pracovných podmienok a miezd, čím prenechal politické ciele svojim spojencom v politickej sfére. Federácia uprednostňovala presadzovanie bezprostredných požiadaviek robotníkov namiesto spochybňovania vlastníckych práv a zaujala pragmatický pohľad na politiku, ktorá uprednostňovala taktickú podporu konkrétnych politikov pred vytvorením jednotnej robotníckej strany.

Hoci Gompers mal kontakt so socialistami, Federácia prijala filozofiu „podnikateľského odborárstva“, ktorá zdôrazňovala príspevok odborov k ziskom podnikov a národnému ekonomickému rastu. Podnikateľský odborársky prístup sa zamerával aj na bezprostredné záujmy kvalifikovaných pracovníkov. V niektorých ohľadoch vedenie Federácie zaujalo pragmatický postoj k politikom, podľa Gompersovho sloganu „odmeňte svojich priateľov a potrestajte svojich nepriateľov“, bez ohľadu na stranícku príslušnosť. Postupom času, po opakovaných sklamaníach z neúspechu legislatívnych snáh o ochranu

⁶³ FONER, Philip S.. *History Of The Labor Movement In The United States Volume 2*. New York : International Publishers, 1947. s. 132. ISBN 0717803880

⁶⁴ Id., s. 132 – 133.

práv pracujúcich, ktoré súdy označili za protiústavné, sa Gompers stal takmer antipolitickým a postavil sa proti niektorým formám ochrannej legislatívy, ako je obmedzenie pracovného času, pretože by oslabili úsilie odborov získať rovnaké výhody prostredníctvom kolektívneho vyjednávania.

Pesimistický postoj Federácie k politike na druhej strane nebránil pridruženým odborovým zväzom v presadzovaní ich vlastných programov. Stavebné odbory podporovali legislatívu, ktorá upravovala vstup dodávateľov do priemyslu a chránila práva pracovníkov na odmeny. Železničný priemysel a priemysel hromadnej výroby hľadal legislatívu v oblasti bezpečnosti na pracovisku a odbory vo všeobecnosti bojovali za schválenie zákonov o odmeňovaní pracovníkov. Federácia po Gompersovej smrti uvoľnila svoj prísny postoj voči legislatíve. Jej návrhy na dávky v nezamestnanosti, predložené koncom 20. rokov 20. storočia, boli príliš skromné na to, aby mali praktickú hodnotu, ako čoskoro ukázala Veľká hospodárska kríza. Potom, čo Federácia vylúčila Kongres továrenských organizácií (*Congress of Industrial Organizations*) v roku 1936, sa jej postavenie výrazne oslabilo.⁶⁵

⁶⁵ MCNEESE, Tim, *The Labor Movement. Unionizing America*. New York : Infobase Publishing, 2008, s. 83 – 105.

3. 3 Formovanie prvých ľavicových politických subjektov

Aktivity odborov často ústili do politických požiadaviek a vytvárali priestor pre formovanie politických subjektov, ktoré by hájili práva robotníkov na najvyššej legislatívnej úrovni. Snaha obyčajných ľudí zabezpečiť si väčšiu demokraciu išla ruka v ruku s túžbou bežných ľudí politicky sa organizovať a vytvárať kampane vo všetkých štátoch s cieľom odľahčiť bremeno z drobných farmárov, mechanikov a robotníkov. Boli však v nevýhode, pretože právo voliť mali v tom čase väčšinou len vlastníci pôdy. Argumentom robotníkov bolo, že „právnicki, obchodníci alebo majitelia pôdy už v zákonodarných orgánoch svoje zastúpenie majú. Prečo by ho teda nemohli mať aj rešpektovaní mechanici a robotníci. Bohatí a mocní sa združujú a vykorisťujú chudobných a bezbranných, nenájde sa teda nikto, kto by bol hodný reprezentovať robotníkov?“⁶⁶

Politické organizácie, ktoré by podporovali robotníkov, sa začali formovať už koncom 18. storočia v období formovania ústavy Spojených štátov amerických. Na rozdiel od malých farmárov, ktorí boli proti ratifikácii novej ústavy kvôli obavám, že nikdy nebudú v bezpečí pred tyraniou bohatých a bezcitnou dravosťou vyberačov daní, mechanici a robotníci nasledovali Thomasa Jeffersona a podporili ju. Verili, že Listina práv pomôže zabrániť určitým neuhom, ktoré prinášala nová ústava. Avšak práva na náboženstvo, slobodu prejavu, tlače, zhromažďovania sa alebo petície neboli dostatočné. V *Newark Gazette* sa v marci 1794 objavil výrok: „Mechanici a farmári, alebo chudobná trieda ľudu, musia podporovať slobodu Ameriky.“⁶⁷

Keď sa Jefferson vrátil zo svojej misie vo Francúzsku, bol zdesený, keď videl, ako bohatí obchodníci ovládajú krajinu po prijatí Ústavy. Federalista John Jay napísal v jednom zo svojich listov, že v krajine by mali vládnuť všetci ľudia, ktorí v nej žijú.⁶⁸ Obyčajní ľudia boli podľa federalistov neschopní vysporiadať s politickými záležitosťami. V momente, keď si bežní občania začali uvedomovať, že ich vytúžená, vybojovaná sloboda je v ohrození prišli správy o veľkej udalosti vo Francúzsku – Francúzska revolúcia. Medzi federalistami nepanovala radosť, no americký ľud oslavoval. Rádovým občanom svitla nová nádej na zlepšenie ich postavenia.

⁶⁶ FONER, Philip S.. *History Of The Labor Movement In The United States*. New York : International Publishers, 1947. s. 82. ISBN 071780562X

⁶⁷ Id.

⁶⁸ JAY, John. *Listy Federalistov*. Bratislava : Kalligram, 2002. s. 260. ISBN 80-7149-455-0

Postaviť sa federalistom však nebolo ľahké. Boli mocní, dobre organizovaní a odhodlaní. Mali zdroje na úplatky, manipuláciu a korupciu. Vo väčších mestách sa ale začali formovať asociácie a organizácie, ktoré sa označovali za „demokratické spoločnosti“ alebo „republikánske kluby“. Ich lídrami boli často intelektuáli, ale ich členmi boli robotníci a malí farmári. Tieto asociácie si zaslúžia uznanie za veľký dopyt po vzdelaní a takisto za uvedenie progresívnych teórií o vzdelávaní, ktorých autorom bol Thomas Jefferson. Najmenej desať vysokých škôl a akadémií bolo vytvorených za podpory týchto spoločností. Významnou súčasťou verejného života bola v tom období tlač a tak ďalším cieľom týchto organizácií bolo vydávať vlastné noviny. Aj keď žiadnu samostatnú redakciu nevytvorili, ich články, listy a pamflety boli súčasťou novín v každom meste, kde takáto spoločnosť fungovala.⁶⁹

3.3.1 Americká socialistická strana (SPA)

Americká socialistická strana (*Socialist Party of America*) bola najdôležitejšou menšinovou politickou stranou v histórii Spojených štátov v 20. storočí. Ostatné menšinové strany, ktoré fungovali súbežne so Socialistickou stranou, dosahovali niekedy lepšie výsledky vo voľbách a mali významnejší krátkodobý vplyv, ale Socialistická strana bola jedinečná v americkej politickej histórii ako menšinová strana, ktorá zažívala konzistentný level verejnej podpory, široký dosah a rešpektované miesto v spoločnosti po dobu päťdesiatich rokov. Pred prvou svetovou vojnou sa všeobecne predpokladalo, že Socialistická strana bola predurčená stať sa trvalou súčasťou národnej politickej scény. Dokonca ešte v 30. rokoch 20. storočia existovali podobne vysoké očakávania.⁷⁰

Socialistická strana bola pôvodne spojená so Socialistickou internacionálou, ktorá je známa aj ako Druhá internacionála, iniciovaná Nemeckou sociálnodemokratickou stranou v 80. rokoch 19. storočia. Nasledujúc príklad nemeckých sociálnych demokratov, americkí socialisti nasledovali teórie a príklad Karla Marxa, a taktiež zakladateľa nemeckej strany, Ferdinanda La Salleho, ktorý bol silným Marxovým kritikom. Slovo „socializmus“ sa osvedčilo ako problematické pri definovaní; často sa chápalo ako celkové verejné vlastníctvo výrobných prostriedkov, ak nie úplné zrušenie súkromných majetkov, o ktorom len málokto v Druhej internacionále niekedy vážne uvažoval. Naproti tomu výraz „sociálna demokracia“ zachytil presnejšie a precíznejšie ciele Internacionály a Socialistickej strany –

⁶⁹ FONER, Philip S. *History Of The Labor Movement In The United States*, c. d., s. 82.

⁷⁰ ROSS, Jack. *The Socialist Party of America : A Complete History*. Nebraska : Universtiy of Nebraska, 2015. s. 17. ISBN 978-1-61234-491-1

záväzok k volebnej urne ako prostriedku presadzovania politickej ekonómie v záujme robotníckej triedy zastúpenej odborovým hnutím.

Zvláštny zvrat osudu spôsobil, že založenie prvej národnej organizovanej strany marxistického socializmu v Spojených štátoch sa v podstate vykonalo rovnakým aktom ako likvidácia Medzinárodnej asociácie robotníkov (*International Workingmen's Association*), ktorú založil Karl Marx v roku 1864. Po presťahovaní z Londýna do New Yorku v roku 1872 prešla kontrola nad Prvou internacionálou do rúk Friedricha Sorgea, nemeckého exulanta, ktorý v roku 1867 založil americkú pobočku Internacionály. Americká strana začala dominovať Internacionále, zatiaľ čo jej európska základňa sa rýchlo rúcala. V snahe vytvoriť jednotnú socialistickú stranu v USA vznikla Robotnícka strana (*Workingmen's Party*), ktorá reprezentovala Prvú internacionálu. Túto snahu vo veľkej miere podnietila Sociálnodemokratická robotnícka strana (*The Social Democratic Workingmen's Party*), ktorá sa odštíepila od Prvej internacionály v roku 1874 pod vplyvom Ferdinanda La Salleho. Zakladatelia Sociálnodemokratickej robotníckej strany boli najdôležitejšími postavami amerického robotníckeho hnutia v jeho búrlivých formatívnych rokoch. Boli to napríklad Adolph Strasser, maďarský exilant, ktorý založil Zväz výrobcov cigár, ďalej Peter McGuire, zakladateľ Spojeného bratstva tesárov a Albert Parson z Typografickej únie v Chicagu. Robotnícka strana bola predurčená stať sa významnou silou v politickej histórii Spojených štátov.⁷¹

V roku 1877 sa strana premenovala na Socialistickú robotnícku stranu (*The Socialist Labor Party*). Počas nasledujúcich dvoch rokov strana zažila značný úspech. V Chicagu bol zvolený člen mestskej rady v jari 1878, traja reprezentanti a senátor v Illinois v jeseni, a ďalší traja členovia mestskej rady v jari 1879. Dvaja členovia mestskej rady a traja štátni poslanci boli zvolení v St. Louis a až 64% komunálnych hlasov šlo v prospech SLP v Louisville. Podobný úspech zažila strana v Milwaukee, Cincinnati a New Haven. V roku 1878 strana získala 17 000 hlasov v Baltimore, 6 000 v Buffale, 3 600 v New Yorku a 2 400 v Brooklyne. Zakladateľ strany George Schilling získal 12% hlasov vo voľbách do Snemovne reprezentantov.⁷² Napriek tomu nebola robotnícka strana najväčším recipientom protestných hlasov vo voľbách roku 1878. Strana zelených bankoviek (*The Greenback Party*) získala milióny hlasov celoštátne. Vďaka skutočnosti, že veľa robotníkov podporovalo práve túto stranu, došlo k ich zjednoteniu a založeniu *The*

⁷¹ ROSS, Jack. *The Socialist Party of America : A Complete History*. Nebraska : Universtiy of Nebraska, 2015. s. 3. ISBN 978-1-61234-491-1

⁷² Id., s. 9.

Greenback-Labor Party. Strana mala významnú podporu robotníckeho hnutia Rytierov práce, ale úspech vo voľbách sa jej dosiahnuť nepodarilo. V roku 1880 získal ich prezidentský kandidát James Weaver len 300 000 hlasov, približne 3,3%.⁷³

V júni 1893 sa päťdesiat veteránov železničných bratstiev stretlo v Chicagu, aby prediskutovali plány na nové a efektívnejšie spôsoby robotníckej organizácie a reprezentácie. Výsledkom bola formácia Americkej železničnej únie (*American Railway Union – ARU*). Nesporným vodcom novovzniknutého hnutia bol úradník, predurčený na to stať sa milovanou ikonou amerického socializmu – Eugene Victor Debs.⁷⁴

V tom istom čase začala Panika roku 1893 (*The Panic of 1893*), často označovaná historikmi ako prvá veľká hospodárska kríza. Hovorí sa, že v rokoch 1893 a 1894 sa uskutočnilo viac ako tisíc štrajkov naprieč celými Spojenými štátmi. V meste Pullman počas jedného zo štrajkov železničiarov, bol Debs a niekoľko ďalších úradníkov z únie zatknutých za sprisahanie brániť medzištátnemu obchodu. Po jeho zatknutí odišlo z práce v Chicagu viac ako 25 tisíc robotníkov na protest.

V júni 1895 si Debs začal odpykávať svoj 6 mesačný trest vo Woodstock, Illinois. Práve počas tohto obdobia sa Debs prekonvertoval na marxistického socialistu: „Knihy a pamflety prichádzali poštou a ja som začal čítať a študovať anatómiu systému, v ktorom robotníci, aj keď organizovaní, môžu byť zbití, rozbití a roztriešení jedným ťahom... Bolo to v tom čase, keď prvé záblesky socializmu začali prenikať, keď Victor L. Berger prišiel do Woodstocku, ako nástroj prozreteľnosti a odovzdal prvé vášnivé posolstvo socializmu, aké som kedy počul.“⁷⁵ 1. januára 1897 Debs poslal otvorený list zvyšným členom železničnej únie: „Problém je socializmus verzus kapitalizmus. Ja som za socializmus, lebo som za humanitu. Boli sme prekliati nadvládou zlata. Peniaze netvorí správny základ civilizácie. Prišiel čas k regenerácii spoločnosti. Sme na prahu univerzálnej zmeny.“⁷⁶

Táto zmena nastala na tzv. Unity Convention v Masonic Hall v Indianapolise v júli 1901, kde bola vytvorená nová Socialistická strana.⁷⁷ Spočiatku si chceli zachovať meno Sociálno-demokratická strana, avšak obavy z toho, že si ich budú ľudia miešať s demokratmi a takisto volebné zákony, ktoré žiadali nový názov, podnietili odsúhlasenie nového názvu – Socialistická strana. Sídlo strany bolo umiestené v St. Louis. Štvrtina

⁷³ ROSS, Jack. *The Socialist Party of America : A Complete History*. Nebraska : Universtiy of Nebraska, 2015. s. 10. ISBN 978-1-61234-491-1

⁷⁴ Id., s. 31.

⁷⁵ Id., s. 39.

⁷⁶ Id.

⁷⁷ Id. s. 58.

poslancov bola narodená v cudzine, traja boli afroamerického pôvodu a viac než polovica mala menej ako 40 rokov.

Veľa informácií o začiatkoch strany zostáva nejasných, zväčša kvôli imidžu, ktorý strana v prvých rokoch prezentovala. Nábor sociálne uvedomelých poslancov nespôsobil žiadne trenice vo vnútri strany, ktoré boli bežné pre populistické strany. Poslanci boli zväčša súčasťou rešpektovanej strednej triedy. Pred rokom 1905 neexistovalo v strane žiadne krídlo revolučnej ľavice, ktoré by chcelo riešiť politický boj násilnými prostriedkami. Nikto zo Socialistickej strany sa touto cestou nechcel uberať, pretože vyhliadky na úspešné volebné výsledky boli vysoké.⁷⁸

Americká socialistická strana mala ústretový postoj k Afroameričanom. Rezolúcia o „čiernej rase“ bola schválená v roku 1901 a nemala ponechať žiadne pochybnosti o seriózných úmysloch: „Deklarujeme černoškému robotníkovi identitu jeho záujmov a bojov so záujmami a bojmi robotníkov celej krajiny, bez ohľadu na rasu alebo farbu, ktoré z neho urobili obeť sociálnej a politickej nerovnosti a sú efektom dlhého vykorisťovania jeho pracovnej sily... My, Americká socialistická strana, pozývame černochoch k členstvu s nami vo svetovom hnutí za ekonomickú emancipáciu, ktorou bude každému mužovi zabezpečená rovnaká sloboda a príležitosť a bratstvo bude zákonom sveta.“ Afroameričanom boli dané plné práva politickej účasti a miesto v robotníckom hnutí, ale realita bola komplikovanejšia. Ako mladý demokrat v štáte Indiana v 80-tych rokoch 19. storočia Debs obhajoval segregačné zákony Jima Crowa, hoci už v 1893 podporoval plné a rovné členstvo v železničnej únii pre spôsobilých robotníkov čiernej pleti. V Texase mali socialisti, rovnako ako aj iné politické strany, najväčší odpor voči akémukoľvek rasovému rovnostárstvu. V otázke ázijského prisťahovalectva boli najradikálnejší ľavičiar na severozápade.⁷⁹

Rok 1912 bol pravdepodobne najlepším rokom pre americký socializmus. S rekordným počtom členov (118 tisíc), Socialistická strana zaznamenala 879 tisíc hlasov vo voľbách, takmer 6% všetkých hlasov. Viac ako tisíc socialistov bolo zvolených za kongresmanov, starostov, členov štátnych zákonodarných zborov. Existovalo päť socialistických denníkov v angličtine a osem v iných jazykoch; dvestošesťdesiatdva týždenníkov v angličtine a tridsaťšesť v iných jazykoch; dvanásť mesačníkov, z toho deväť v angličtine a tri v iných jazykoch. Celková cirkulácia v tlači bola odhadovaná na dva

⁷⁸ROSS, Jack. *The Socialist Party of America : A Complete History*. Nebraska : Universtiy of Nebraska, 2015. s. 61. ISBN 978-1-61234-491-1

⁷⁹ Id., s. 61 – 63.

milióny. Len v Oklahome bolo publikovaných v tom čase jedenásť socialistických týždenníkov.⁸⁰

Socialistická tlač ponúkala schematické lekcie marxistickej ekonómie po boku s esejami o populárnych vedách. Zúrivé výzvy k priamej revolučnej akcii sa v nich premiešavali s nevýrazným kresťanským moralizovaním, ktoré, ako sme uviedli v prvej kapitole, tvorilo integrálnu súčasť socialistického myslenia ešte v 19. storočí. Niektoré zo socialistických novín oslovovali segmenty masovej populácie, ktoré v tom čase získavali prístup ku vzdelaniu a gramotnosti, iné dokázali zase oslovovať imigrantov, pre ktorých bol prichádzajúci triumf socializmu na nerozoznanie od ich vlastného prenikania sociálnymi triedami. Prúdy pamfletov vychádzali najmä z kancelárie Socialistickej strany v Chicagu. Rečníci, organizátori a dobrovoľníci cestovali po celej krajine. Socialistické lýceá sa rozrastali v snahe o sebazdokonaľovanie, ktoré prišlo do Ameriky počas prvých rokov 20. storočia. Socialistické haly, v ktorých doteraz zväzky literatúry len ležali nakope, sa dostali do stoviek miest a obcí.

Socialisti kontrolovali, alebo mali výrazný vplyv v mnohých dôležitých hnutiach tej doby. Otvorene deklarovali svoju príslušnosť k socializmu aj prezidenti Americkej federácie práce v Illinois a Pensylvánii. Hoci bola Federácia stále ďaleko od dominantne socialistickej organizácie, bola v nej výrazná časť socialistov. Americké socialistické hnutie ešte nebolo masívnym hnutím, nemalo podporu väčšiny robotníckej triedy ako niektoré európske sociálnodemokratické strany. Urobilo však niekoľko veľkých krokov. Hnutie vyžiarovalo auru nádeje a očakávania, zdieľania optimistickej nálady, kde progresivizmus ako sentiment bol na vrchole. Silný vplyv mala najmä Debsova rétorika, ktorá presvedčivo pôsobila na mnohých poslucháčov. Za každým slovom socialistov, ako aj väčšiny Američanov, ležal nevyslovený predpoklad pokroku. Napriek tomu, s nástupom 20. rokov 20. storočia bola Socialistická strana v troskách. Mnoho jej lídrov bolo uväznených, organizačné štruktúry sa rozpadávali a sympatizanti ostávali frustrovaní vývojom strany.

Keď zväžíme vnútornú rozmanitosť myšlienok a ideí, ktoré v rámci Socialistickej strany pôsobili, taktiež chaos konfliktných názorov, štýlov a myšlienok, je prekvapivé, že strana vôbec držala pokope. V strane fungovali spolu demokrati z Wisconsinu, židovskí prisťahovalci z New Yorku, farmári z Oklahomy, kresťanskí socialisti a ortodoxní marxisti. Ďalším dôležitým faktorom bola otázka rasovej rovnosti, v ktorej síce navonok

⁸⁰ HOWE, Irving. *Socialism and America*. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1977 s. 3. ISBN 0-15-183575-6

Socialistická strana demonštrovala egalitárne zmýšľanie, avšak určitá časť členov a sympatizantov bola stále uväznená v predsudkoch segregácie. Významnú úlohu zohrával aj konkurečný súboj socialistov s Americkou federáciou práce. Úpadok strany bol podmienený aj externými udalosťami. Vedúci ľavicoví intelektuáli ako Max Eastman alebo John Reed podporovali Woodrowa Wilsona vo voľbách v roku 1916. Taktiež viacero odborových hnutí, predtým blízkych k socialistom, sa začalo prikláňať k Wilsonovi. Chorľavý Debs za socialistov už nemohol kandidovať a mnohí členovia Demokratickej strany podkopávali silu socialistov tým, že si privlastňovali niektoré ich návrhy a politické ciele,⁸¹ akými boli zavedenie 8 hodinového pracovného dňa a 6 dňového pracovného týždňa, bezpečnostné a zdravotné garancie robotníkov, zákaz detskej práce, lepšie pracovné podmienky pre ženy a garantovaná minimálna mzda pre pracovníkov federálnej vlády.⁸²

Krátko po začiatku druhého prezidentského obdobia Wilsona vstúpila krajina do vojny a problémy spôsobené progresivizmom sa zdali zanedbateľné v porovnaní s tými, ktoré prichádzali. Niekoľko dní po vyhlásení vojny sa socialisti stretli v St. Louis a odsúdili americký vstup do vojny ako „zločin proti ľuďom“. Vojnu prehlásili v súlade s leninovskou ideológiou za imperialistickú na oboch stranách a zaprisahali sa, že na podporu kapitalizmu nedajú dobrovoľne ani jeden život a ani jeden dolár.“⁸³ Politické straty spôsobené týmto protivojnovým postojom boli pre socialistov z dlhodobého hľadiska veľké. Takmer všetci intelektuáli, od pravicových po ľavicových, rezignovali a podporili Wilsonovo vojnové úsilie. Fyzické útoky na radikálov a pacifistov začali krátko po vyhlásení vojny. S príchodom Zákona o špionáži v roku 1917 sa represie stali integrálnou súčasťou politickej súťaže. Do konca roka 1917 boli takmer všetky socialistické publikácie zakázané. Ústredia strany v Indiane a Ohio boli prepadnuté, národnú kanceláriu v Chicagu okupovali tri dni vládni agenti, konvent v Južnej Dakote násilne zrušený. V Bostone vojaci vtrhli priamo do kancelárie strany. Do konca roka bol takmer každý socialistický líder obvinený na základe Zákona o špionáži, medzi nimi aj Eugene Debs a Victor Berger. Niektorí socialisti začali prehodnocovať svoj postoj k vojne. Možno práve kvôli tomuto cúvaniu Debs predniesol svoju slávnu reč v Ohio na jar 1918,

⁸¹ HOWE, Irwing. *Socialism and America*. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1977 s. 36. ISBN 0-15-183575-6

⁸² COOPER, John Milton Jr., *Woodrow Wilson*. New York : Knopf Doubleday Publishing 2009, s. 335. ISBN 9780307273017.

⁸³ HOWE, Irwing. *Socialism and America*. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1977 s. 40. ISBN 0-15-183575-6

kde potvrdil svoj protivojnový postoj. Odsúdený z porušenia Zákona o špionáži dostal trest desať rokov väzenia. Napriek prehre s progresivizmom a opakovaným útokom vlády, Socialistická strana rástla aj počas vojnových rokov. Do roku 1919 mala opäť viac ako stotisíc členov.⁸⁴ Pomer cudzojazyčných členov strany bol až 53 %. Išlo zväčša o emigrantov z Európy, ktorí sa usilovali o vnútorné prebudovanie strany podľa sovietskeho vzoru.⁸⁵

3.3.2 Americká komunistická strana (CPUSA)

V 20-tych rokoch 20. storočia fungovalo v Spojených štátoch paralelne niekoľko nezávislých komunistických hnutí a politických subjektov, ktoré sa usilovali odkloniť od politiky socialistov a nadviazať na úspechy boľševickej revolúcie v Rusku. Tieto subjekty sa nedokázali zjednotiť na národnej úrovni.⁸⁶ V priebehu jednej dekády vzišla ako najsilnejšia strana z krajne ľavicového spektra Americká komunistická strana (*Communist Party of the United States of America*), ktorá dokázala zjednotiť množstvo menších hnutí a subjektov v nadväznosti na Veľkú hospodársku krízu v roku 1929.⁸⁷

Na siedmom kongrese Kominterny⁸⁸ bolo vyhlásené, že hlavným nepriateľom robotníckej triedy sú sociálni demokrati: „V krajinách, kde sú silné sociálnodemokratické strany, fašizmus preberá osobitnú formu sociálneho fašizmu.“⁸⁹ Takéto vyhlásenia viedli k štiepeniu síl a formovaniu organizácií jednotných frontov (*United Fronts*). Politika priniesla americkú komunistickú stranu do bodu vyčerpania a bezvýhodiskovej situácie, pretože strácala podporu mnohých umiernených socialistických frakcií a hnutí. Počas krízy, keď bol kapitalizmus najviac kritizovaný a oslabený, Komunistická strana nedokázala narásť viac ako len o tisíc členov. Po rok a pol dlhom politickom trápení začali komunisti navrhovať spoluprácu s jednotnými frontami. Nacistické Nemecko bolo hrozbou pre Moskvu, ktorá verila, že Sovietsky zväz si musel nájsť spojencov v liberálnych

⁸⁴ HOWE, Irving. *Socialism and America*. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1977 s. 46. ISBN 0-15-183575-6

⁸⁵ ONEAL, James, WERNER, G. A. *American Communism. A Critical Analysis of Its Origins, Development and Programs*. Westport : Connecticut, 1972, s. 43 – 46. ISBN 0837156270.

⁸⁶ Išlo napríklad o Spojenú komunistickú stranu (*United Communists Party*), Komunistickú stranu (*The Communists Party*), Proletársku stranu (*The Proletarian Party*), Americká strana pracujúcich (*The Workers Party*). ONEAL, James, WERNER, G. A. *American Communism*, c. d., s. 65 – 136.

⁸⁷ OTTANELLI, Fraser M. *The Communist Party of the United States. From the Depression to the World War II*. New Brunswick, London : Rutgers University Press, 1991, s. 17 – 48.

⁸⁸ Známa aj ako Komunistická internacionála alebo Tretia internacionála. Išlo o medzinárodnú komunistickú organizáciu založenú v Moskve v roku 1919. Pozri bližšie MARXISTS.ORG EDITORS. *The Communist International*. [elektronický zdroj]. Marxists.org. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.marxists.org/history/international/comintern/index.htm>

⁸⁹ HOWE, Irving. *Socialism and America*, c. d., s. 88.

buržoázných krajinách. Komunistické strany vo viacerých krajinách museli spraviť prudkú odbočku vpravo, zanechať svoje revolučné postoje a vyhlásiť sa za spojencov pre sociálnych demokratov, liberálov a iné umiernené buržoázne strany. V Spojených štátoch to znamenalo, formálne či neformálne, stať sa súčasťou voľnej, ale silnej aliancie, ktorú prezident Roosevelt vytvoril v mene New Dealu. Rooseveltovo zvolenie a Schválenie zákona o národnej priemyselnej obnove v roku 1933 vyvolalo v rokoch 1933 a 1934 obrovský rozmach v organizovaní odborov.⁹⁰ Mnohí konzervatívci prirovnávali New Deal (Nový údel) k socializmu alebo komunizmu, ktorý sa praktizoval v Sovietskom zväze, a považovali jeho politiku za dôkaz toho, že vláda je silne ovplyvnená komunistickými politikmi v Rooseveltovej administratíve.⁹¹ Marxistický ekonóm Richard D. Wolff tvrdí, že socialistické a komunistické strany spolu s organizovanými pracovnými hnutiami zohrali kolektívnu úlohu pri presadzovaní legislatívy Nového údelu, a že konzervatívni odporcovia Nového údelu koordinovali snahu o ich vyčlenenie a zničenie.⁹²

Komunistická strana sa v tomto období prezentovala len ako ďalšia americká strana, pripravená na spoluprácu s každým, kto si želá mier, spravodlivosť a spoločné ťaženie proti fašizmu. Populárny front komunistov naberal na sile. Na čele Komunistickej strany Spojených štátov bol v tom čase mimoriadne populárny politik Earl Russell Browder, ktorý tvrdil, že komunizmus má v podstate rovnaké ciele ako tie najlepšie demokratické tradície v Spojených štátoch – menovite Jeffersonova politická filozofia.⁹³ V roku 1936 sa Browder ponúkol, že bude kandidovať spolu s Normanom Thomasom na spoločnom lístku Socialistickej a Komunistickej strany v prezidentských voľbách.⁹⁴ Toto gesto z praktického hľadiska až tak veľa neznamenalo, pretože do roku 1936 Komunistická strana účinne podporovala Roosevelta vo veľkej časti jeho práce s odbormi. Komunisti pokračovali v nominovaní vlastných kandidátov na úrady a presadzovali politiku podpory

⁹⁰ LIBRARY OF CONGRESS. *President Franklin Delano Roosevelt and the New Deal*. [elektronický zdroj]. Library of Congress. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/great-depression-and-world-war-ii-1929-1945/franklin-delano-roosevelt-and-the-new-deal/>

⁹¹ K problematike Rooseveltovho údajného „komunizmu“ pozri bližšie POWERS, Richard G. *Not Without Honor: the History of American Anticommunism*. New Heaven, London : Yale University Press, 1998, s. 117 – 136. ISBN 0300074700.

⁹² WOLFF, Richard. *AskProfWolff: Great Depression & The New Deal*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=jfUj5x_PwKA

⁹³ DEERY, Phillip. American Communism. IN: NAIMARK, Norman, PONS, Silvio, QUINN-JUDGE, Sophie (eds.). *The Cambridge History of Communism, Vol. II*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017, s. 646. ISBN 9781107133549.

⁹⁴ MYERS, Constance A. *The Prophet's Army : Trotskyists in America, 1928-1941*. Westport : Greenwood Press, 1977. s.113. ISBN 9780837190303.

Demokratickej strany ako menšieho zla vo voľbách, keďže zástupcov republikánov vnímali ako sympatizantov s fašistami.

V prvej polovici 20. storočia bola Komunistická strana veľmi vplyvnou silou v rôznych zápasoch za demokratické práva. Zohrala významnú úlohu v robotníckom hnutí Spojených štátov amerických od 20. do 40. rokov 20. storočia, pričom mala hlavnú úlohu pri mobilizácii nezamestnaných počas Veľkej hospodárskej krízy na začiatku 30. rokov. Takisto zakladala väčšinu z prvých priemyselných odborov v krajine. Postavili sa aj proti rasizmu a bojovali za integráciu farebných robotníkov na pracoviskách a v komunitách počas vrcholiaceho obdobia rasovej segregácie zákonov Jima Crowa.⁹⁵

⁹⁵ PIVEN, Frances - CLOWARD, Richard. *Poor People's Movements : Why They Succeed, How They Fail*. New York : Vintage Books, 1978. s. 52. ISBN 0394726979

3. 4 Červené jazvy

Pôsobenie socialistických a komunistických politických subjektov vyvolávalo už od obdobia Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie v Rusku podozrenia zo spolupráce s Moskvou. Americkí politici boli na tieto väzby a sympatie k radikálne ľavicovej politike mimoriadne citliví. Strany inklinujúce k socializmu a komunizmu boli nielen pod detailným dohľadom rôznych úradov a bezpečnostných zložiek, ale do veľkej miery boli ostrakizované aj tlačou a inými masovo-komunikačnými prostriedkami. V politických dejinách Spojených štátov rozlišujeme dve výrazné vlny antisocializmu a antikomunizmu, ktoré mali za dôsledok *de facto* zánik ľavicových politických strán inklinujúcich k marxizmu-leninizmu, resp. k stalinizmu.

3.4.1 Prvá červená jazva

Prvý systematický vládny útok na socialistov a každého, kto zdieľal ich protivojnový postoj, sa v dejinách označuje ako Prvá červená jazva (*First Red Scare*). Politológ a bývalý člen Komunistickej strany Murray B. Levin napísal, že Červená jazva bola „celonárodná antiradikálna hystéria vyvolaná rastúcim strachom a obavami, že v Amerike sa blíži boľševická revolúcia – revolúcia, ktorá zmení cirkev, domov, manželstvo, zdvorilosť a americký spôsob života“.⁹⁶ Priemyselní robotníci sveta (*Industrial Workers of the World*), v Amerike známi ako „Wobblers“, podporili niekoľko štrajkov robotníkov v rokoch 1916 a 1917. Tieto štrajky sa týkali širokého spektra priemyselných odvetví vrátane oceľarskeho priemyslu, stavby lodí, ťažby uhlia, ťažby medi a ďalších priemyselných odvetví nevyhnutných na zabezpečenie vojnových potrieb. Po skončení vojny sa počet štrajkov zvýšil na rekordnú úroveň v roku 1919 s viac ako 3 600 samostatnými štrajkami, ktoré sa rozprestierali od oceľiarov, cez pracovníkov železníc až po bostonské policajné oddelenie.⁹⁷ Tlač ich vykresľovala ako „radikálne hrozby pre americkú spoločnosť“ inšpirované „ľavicovými, zahraničnými agentmi-provokatérmi“. Podľa zástupcov organizácie robotníkov však tlač pod vplyvom veľkých peňazí skresľovala legitímne štrajky ako zločiny proti spoločnosti, sprisahania proti vláde a úklady na založenie komunizmu. Na druhej strane oponenti ich považovali za rozšírenie radikálnych,

⁹⁶ LEVIN, Murray B.. *Political Hysteria in America*. New York : Basic Books, 1971. s. 29. ISBN 0-465-05898-1

⁹⁷ TAILLON, Paul M.. *Labour Movements, Trade Unions and Strikes (USA)*. [elektronický zdroj]. International Encyclopedia of the First World War, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/labour_movements_trade_unions_and_strikes_usa

anarchistických základov robotníckeho hnutia, ktoré bolo presvedčené, že celé obyvateľstvo malo byť triedne zjednotené a že kapitalizmus a mzdový systém mal byť zrušený. V roku 1917, ako odpoveď na prvú svetovú vojnu, Kongres schválil Zákon o špionáži z roku 1917, ktorý mal zabrániť tomu, aby sa akékoľvek informácie týkajúce sa národnej obrany použili na poškodenie Spojených štátov, alebo na pomoc ich nepriateľom.⁹⁸

Wilsonova administratíva využila tento akt na to, aby bránila šíreniu radikálnych ľavicových ideí, ktoré sa v tom čase spájali s pacifizmom. Vďaka tomuto zákonu nebolo rozoslaných až 74 rôznych novín.⁹⁹ Zákon o poburovaní z roku 1918 sa zameril na ľudí, ktorí kritizovali vládu. Vládni agenti a policajti prenasledovali radikálov a odborových vodcov a hrozili im deportáciou v prípade, ak boli cudzincami.¹⁰⁰ Strach sa zmenil na násilie s anarchistickými bombovými útokmi v roku 1919. Bomby vybuchli v mnohých mestách vrátane Bostonu, Clevelandu, Philadelphie, Washingtonu DC a New Yorku.

Prvá červená jazva vyvrcholila v rokoch 1919 a 1920, keď generálny prokurátor Spojených štátov Alexander Mitchell Palmer nariadil Palmerove razie (*Palmer Raids*), sériu násilných akcií proti ľavicovým radikálom a anarchistom.¹⁰¹ Odštartovali obdobie nepokojov, ktoré sa stalo známym ako „Červené leto“. Počas tohto leta bolo deportovaných 249 ruských imigrantov a pomocou federálnych agentov bolo uväznených viac ako 5 tisíc občanov. Domy boli prehľadávané bez rešpektovania ich ústavných práv.¹⁰² Spočiatku boli tieto razie schvaľované. The Washington Post napríklad napísal: „Nie je čas trápiť sa tým, že sa lámu vlasy, keď je ohrozená sloboda našej krajiny“. V podobnom duchu písali aj v The New York Times: zranenia spôsobené zatknutým osobám boli „suvenírom nového postoja agresivity, ktorý zaujali federálni agenti voči červeným“ (t. j. voči komunistom).¹⁰³ Niektorí považovali tieto razie za protiústavné, ako

⁹⁸ LIBRARY OF CONGRESS. *Espionage Act of 1917*. [elektronický zdroj]. Iowa Department of Cultural Affairs. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://iowaculture.gov/history/education/educator-resources/primary-source-sets/americas-involvement-world-war-i/espionage>

⁹⁹ ASP, David. *Espionage Act of 1917*. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia, 2019. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1045/espionage-act-of-1917>

¹⁰⁰ BOYD, Christina L.. *Sedition Act of 1918*. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia, 2019. . [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1239/sedition-act-of-1918>

¹⁰¹ POWERS, Richard G. *Not Without Honor*, c. d., s. 43 – 63. Pozri tiež HISTORY.COM EDITORS. *Red Scare*. [elektronický zdroj]. History.com, 2010. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.history.com/topics/cold-war/red-scare>

¹⁰² U.S.HISTORY.ORG EDITORS. *The Red Scare*. [elektronický zdroj]. Independence Hall Association. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.ushistory.org/us/47a.asp>

¹⁰³ FARQUHAR, Michael. *A Treasury of Great American Scandals*. Londýn : Penguin Books, 2003. s. 199. ISBN 0-14-200192-9

napríklad sudca Najvyššieho súdu Felix Frankfurter, podľa ktorého bol raziami porušený štvrtý, piaty, šiesty a ôsmy dodatok Ústavy Spojených štátov.¹⁰⁴ Palmer na svoju obranu použil varovanie, že ľavicová revolúcia zosadzujúca vládu začne 1. mája 1920 na Medzinárodný sviatok práce. Keď sa tak nestalo, Palmer sa zdiskreditoval. Posilnenie právnej kritiky Palmera spočívalo v tom, že z tisícok zatknutých a deportovaných cudzincov bolo podložených dôkazmi len menej ako 600 deportácií.¹⁰⁵ Červená jazva viedla napokon v júli 1920 k neúspechu Palmerovej kandidatúry na prezidenta.

3.4.2 Druhá červená jazva

V medzivojnovom období, ako sme uviedli vyššie, sa ľavicová politika čiastočne rehabilitovala a pod vplyvom New Dealu sa stala integrálnou súčasťou americkej politickej scény. Úmerne s tým, ako rástla popularita socialistických a komunistických hnutí, rástol aj odpor v najvyšších politických kruhoch. Tento odpor vyvrcholil v období známom ako Druhá červená jazva (*The Second Red Scare*), ktoré sa začalo po druhej svetovej vojne, a je známe ako McCarthizmus.¹⁰⁶

McCarthizmus sa objavil v čase rastúceho strachu z komunistickej špionáže. Tento strach bol dôsledkom zväčšujúceho sa napätia počas Studenej vojny. V období 40-tych a 50-tych rokov sa niekoľko vysoko postavených vládnych úradníkov priznalo k špionáži pre Sovietsky zväz. Problematika vmiešavania sa Moskvy do vnútropolitických záležitostí Spojených štátov však existovala už dlhšiu dobu. V roku 1940 Kongres USA prijal zákon o registrácii cudzincov (Smithov zákon), čím sa stalo zločinom „vedome alebo úmyselne obhajovať, navádzať, radiť alebo učiť povinnosť, nevyhnutnosť alebo vhodnosť zvrhnutia vlády Spojených štátov amerických alebo akéhokoľvek štátu násilím, alebo pre kohokoľvek organizovať akékoľvek združenie, ktoré učí, radí alebo podporuje takéto zvrhnutie, alebo pre kohokoľvek, aby sa stal členom alebo sa k nemu pridružil s akoukoľvek takou asociáciou“. Hoci bol Smithov zákon primárne cielený proti socialistom a komunistom, ktorí hlásali potrebu proletárskej revolúcie a nastolenia diktatúry proletariátu, použil sa aj proti pravicovým politickým hrozbám, akými bola Nemecko-

¹⁰⁴ FRANKFURTER, Felix. *A Report on the Illegal Practices of The United States Department of Justice*. Washington DC, National Popular Government League, 1920.

¹⁰⁵ HAKIM, Joy. *War, Peace, and All That Jazz*. New York : Oxford University Press, 1995. s. 34. ISBN 0-19-509514-6

¹⁰⁶ Názov sa odvodzuje podľa republikánskeho senátora Josepha McCarthyho, ktorý sa stal hlavnou tvárou prenasledovania všetkých amerických komunistov a ľavičiarov. Pozri bližšie FRIED, Richard M. *The McCarthy Era in Perspective. Nightmare in Red*. New York, Oxford : Oxford University Press 1990. ISBN 0195043618.

americká federácia (*Amerikadeutscher Bund*) alebo Strieborná liga Ameriky (*Silver Legion of America*).¹⁰⁷

Po podpísaní paktu Ribbentrop-Molotov o neútočení medzi Hitlerom a Stalinom v roku 1939, Komunistická strana v Spojených štátoch zaujala protivojnový prístup a následne sa k nej verejnosť správala s väčším nepriateľstvom ako predtým, pretože sa považovala za stranu spolupracujúcu s nacistami. Avšak v roku 1941, po invázii nacistického Nemecka do Sovietskeho zväzu, sa oficiálna pozícia Komunistickej strany stala otvorene provojnovou. Komunisti sa postavili proti štrajkom robotníkov v zbrojárskom priemysle a podporovali americké vojnové úsilie proti silám Osi. S heslom „Komunizmus je amerikanizmus 20. storočia“ predseda Earl Browder inzeroval integráciu Komunistickej strany Spojených štátov amerických do hlavného politického prúdu.¹⁰⁸ Naproti tomu trockistická Socialistická robotnícka strana (*Socialist Working Party*) bola proti účasti USA vo vojne a podporovala štrajky robotníkov, dokonca aj v priemysle, ktorý zásoboval armádu. Z tohto dôvodu boli James P. Cannon a ďalší vodcovia Socialistickej robotníckej strany odsúdení podľa Smithovho zákona. V marci 1947 prezident Harry S. Truman podpísal exekutívny príkaz 9835, ktorým sa vytvoril „Program lojality federálnych zamestnancov“. Cieľom programu bolo zriadiť radu na kontrolu politickej lojality, ktoré určovali „amerikanizmus“ zamestnancov federálnej vlády. Vyžadovalo sa, aby všetci federálni zamestnanci zložili prísahu lojality k vláde Spojených štátov amerických. Vláda následne zbavovala funkcie a zamestnania tých ľudí, ktorí odmietli zložiť prísahu a priznali k špionáži pre Sovietsky zväz, alebo k iným „neamerickým“ silám. To viedlo k viac ako 2 700 prepusteniam a 12 000 rezignáciám v rokoch 1947 až 1956.¹⁰⁹ Komisia snemovne reprezentantov pre neamerické aktivity (*House Committee on Un-American Activities*) a výbory senátora Josepha McCarthyho vykonávali vyšetrovanie charakteru „amerických komunistov“ a ich úloh v špionáži, propagande a rozvrate v prospech Sovietskeho zväzu. Komisia mala veľký záujem na vyšetrovaní ľudí v zábavnom priemysle v Hollywoode, ktorí údajne šírili propagandu Sovietskeho zväzu cez filmy, hudobné skladby, tlačené

¹⁰⁷ THOMSON, Alec. *Smith Act of 1940*. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1048/smith-act-of-1940>

¹⁰⁸ COUNTRYMAN, Edward. *The Princeton Encyclopedia of American Political History*. Princeton : Princeton University Press, 2010. s. 175. ISBN 978-0-691-12971-6

¹⁰⁹ STORRS, Landon R.Y.. *McCarthyism and the Second Red Scare*. [elektronický zdroj]. Oxford Research Encyclopedias, 2015. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://oxfordre.com/americanhistory/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.0001/acrefore-9780199329175-e-6>

médiá a divadelné predstavenia.¹¹⁰ Senátor Joseph McCarthy vyvolal v Spojených štátoch ďalší strach z infiltrácie komunistov do krajiny tým, že komunistických špiónov označil za „všadeprítomných“. V roku 1950 McCarthy vystúpil pred senátom, citoval 81 samostatných prípadov a vzniesol obvinenia proti podozrivým komunistom. Hoci poskytol len málo alebo žiadne dôkazy, podnietilo to Senát, aby začal dôkladné vyšetrovania. V roku 1954 Kongres schválil Zákon o kontrole komunistov (*Communist Control Act*), ktorý zabránil členom komunistickej strany v Amerike zastávať funkcie v odborových zväzoch a iných odborových organizáciách.¹¹¹

Historik John Earl Haynes tvrdil, že pokusy McCarthyho „urobiť z antikomunizmu partizánsku zbraň“ v skutočnosti ohrozili povojnový antikomunistický konsenzus.¹¹² Liberálny antikomunista Daniel Moynihan sa domnieval, že McCarthyho prehnaná reakcia odvádza pozornosť od skutočného, ale obmedzeného rozsahu sovietskej špionáže v Amerike.¹¹³ V roku 1950 dokonca prezident Harry Truman označil McCarthyho za „najväčší prínos pre Kremel“.¹¹⁴ V roku 1954 po obvinení armády vrátane vojnových hrdinov senátor McCarthy definitívne stratil v očiach americkej verejnosti dôveryhodnosť. Jeho kolegovia v Kongrese ho formálne odsúdili a vypočutia vedené McCarthyom sa skončili. Po tom, čo Senát formálne odsúdil McCarthyho, jeho politické postavenie a moc sa výrazne znížili a veľká časť napätia okolo myšlienky možného prevzatia moci komunistami opadla. Od roku 1955 do roku 1959 Najvyšší súd prijal niekoľko rozhodnutí, ktoré obmedzili spôsoby, akými mohla vláda presadzovať svoju antikomunistickú politiku. Program lojality federálnych zamestnancov bol obmedzený len na tých, ktorí mali prístup k citlivým informáciám, čo umožnilo obžalovaným čeliť ich žalobcom, znížila sa sila vyšetrovacích výborov Kongresu a oslabený bol aj Smithov zákon. V roku 1995 americká vláda odtajnila podrobnosti o projekte Venona po Moynihanovej komisii, čo v kombinácii s otvorením archívov Kominterny ZSSR poskytlo podstatné overenie zhromažďovania

¹¹⁰ DEERY, Phillip. *American Communism*, c. d., s. 648.

¹¹¹ U.S.HISTORY.ORG EDITORS. *McCarthyism*. [elektronický zdroj]. Independence Hall Association. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.ushistory.org/us/53a.asp>

¹¹² HAYNES, John E.. Exchange with Arthur Herman and Venona book talk. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <http://www.johnearlhaynes.org/page58.html>. K projektu Venona, (program kontrarozvedky iniciovaný počas druhej svetovej vojny spravodajskou službou armády USA, ktorý prebiehal od roku 1943 do roku 1980 a bol určený na dešifrovanie správ prenášaných spravodajskými službami ZSSR, ako napr. KGB) pozri bližšie BENSON, Robert L.. *The Venona Story*. [elektronický zdroj]. National Security Agency. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : https://www.nsa.gov/portals/75/documents/about/cryptologic-heritage/historical-figures-publications/coldwar/venona_story.pdf

¹¹³ MOYNIHAN, Daniel P. *Secrecy : The American Experience*. New Heaven : Yale University Press, 1998. s.15. ISBN 978-0-300-08079-7

¹¹⁴ WHEATCROFT, Geoffrey. *Anti-Anticommunism Again*. [elektronický zdroj]. The Wall Street Journal, 1998. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.wsj.com/articles/SB894939271693861000>

spravodajských informácií, priamej špionáže a ovplyvňovania politiky Američanmi v prospech Sovietskeho zväzu v rokoch 1940 až 1980. Zistilo sa, že približne 300 amerických komunistov, či už to vedeli alebo nie, vrátane vládnych úradníkov a technikov, ktorí pomáhali pri vývoji atómovej bomby, sa zapojilo do špionáže.¹¹⁵

McCarthyizmus mal napriek svojej kontroverznosti veľmi negatívny vplyv na vývoj amerického socializmu a komunizmu. Ako poznamenáva Phillip Deery, po roku 1958 bola Komunistická strana Spojených štátov „vyhynutým druhom“ a iné krajne ľavicové subjekty mali len lokálny dosah a držali sa v politickom „podzemí“. Tragédia amerického komunizmu podľa neho spočívala v snahe dôslednej imitácie stalinistických doktrín a organizačnej praxe.¹¹⁶

¹¹⁵ STORRS, Landon R.Y.. *McCarthyism and the Second Red Scare*. [elektronický zdroj]. Oxford Research Encyclopedias, 2015. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://oxfordre.com/americanhistory/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.0001/acrefore-9780199329175-e-6>

¹¹⁶ DEERY, Phillip. *American Communism*, c. d., s. 663-664.

3. 5 Nová ľavica a súčasný trend vývoja

Ústredné myšlienky a ciele ľavicových politikov, najmä v sociálnej oblasti, začala od 60-tych rokov 20. storočia preberať tzv. Nová ľavica (*New Left*). Mnoho intelektuálov a akademikov začalo spájať marxistickú filozofiu s liberálnymi myšlienkami a tendenciami a šírenie ľavicových ideí sa odohrávalo najmä na univerzitnej pôde medzi študentmi vysokých škôl. Sociológ C. Wright Mills tvrdil, že nová ľavicová ideológia sa odvrátila od tradičného úzkeho a výhradného zamerania sa na prácu a pracovné podmienky. Začala sa zaoberať širším spektrom otázok, ktoré sa spájali s abstraktnými filozoficko-politickými kategóriami, ako napríklad odcudzenie, anómia a autoritárstvo. Mills obhajoval posun od tradičného ľavičiarstva k hodnotám kontrakultúry a zdôrazňoval medzinárodný pohľad na hnutie. Takisto tvrdil, že proletariát už nie je revolučnou silou, keďže novým agentom revolučných zmien boli mladí intelektuáli na celom svete.¹¹⁷ Nová ľavica zahŕňala taktiež anarchistov, kontrakultúry a hippie skupiny ako Yippies, ktorí boli vedení Abbiem Hoffmanom, alebo The Diggers, Black Mask či Black Panther.¹¹⁸ Viacero z týchto ľavicových skupín bolo ovplyvnených vojnou vo Vietname a Čínskou kultúrnou revolúciou. Práve vojna vo Vietname bola terčom kritiky ľavicových intelektuálov.

Toto protivojnové hnutie vyvrcholilo na Národnom zhromaždení demokratov v roku 1968 v Chicagu. V auguste začali skupiny protestujúcich organizovať masové demonštrácie. Mesto Chicago bolo odhodlané zachovať poriadok a pokoj počas zhromaždenia. Protestujúci sa stretli s policajným zborom Chicaga v uliciach a parkoch pred aj počas konvencie. Strety napokon skončili hrubým policajným násilím proti demonštrantom, reportérom, fotografom aj okoloidúcim. Počas večera 28. augusta, s policajnou brutalitou v plnom prúde na Michigan Avenue, kde sa konalo zhromaždenie demokratov, začali protestujúci v priamom prenose skandovať heslo „Celý svet sa pozerá“ (*The whole world is watching*).¹¹⁹

Nová ľavica poskytla priestor tiež znovuzrozeniu feminizmu, nakoľko pôvodnými lídrami nových ľavicových hnutí boli predovšetkým bieli muži. Ženy reagovali na

¹¹⁷ WRIGHT MILLS, Charles. *Letter to the New Left*. [elektronický zdroj]. New Left Review, 1960. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/letter-new-left.htm>

¹¹⁸ MCMILLIAN, John C. – BUHLE, Paul. *The New Left Revisited*. Philadelphia : Temple University Press, 2003. s.112. ISBN 978-1-56639-976-0

¹¹⁹ ACHENBACH, Joel. *A Party That Had Lost Its Mind : In 1968, Democrats Held One of History's Most Disastrous Conventions*. [elektronický zdroj]. The Washington Post, 2018. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/08/24/a-party-that-had-lost-its-mind-in-1968-democrats-held-one-of-historys-most-disastrous-conventions/>

nedostatok progresívnych rodových politík ich vlastnými sociálnymi intelektuálnymi hnutiami. V tomto období vznikli takisto prvé moderné environmentálne hnutia. Novú ľavicu tak charakterizuje nielen dôraz na presadzovanie práv zamestnancov a s tým spojená spolupráca s odborárskymi hnutiami, ale aj snaha presadzovať rodovú a rasovú rovnosť a taktiež ochrana životného prostredia.

V roku 1972 sa Americká socialistická strana premenovala na Sociálnych demokratov USA (*Social Democrats, USA*).¹²⁰ Rok po tom sa zo strany odtrhla skupina členov vedených Michaelom Harringtonom a vytvorila Demokratický socialistický organizačný výbor (*Democratic Socialist Organizing Committee*). Ďalší politický subjekt, ktorý sa od sociálnych demokratov oddelil, bola skupina okolo Davida McReynoldsu – Socialistická strana USA (*Socialist Party of the United States of America*).¹²¹

3.5.1 Demokratickí socialisti Ameriky (DSA)

Významný politický subjekt na ľavom spektre v 80-tych rokoch 20. storočia predstavovala Strana demokratických socialistov Ameriky (*Democratic Socialists of America*). Strana bola vytvorená v roku 1982 spojením Demokratického socialistického organizačného výboru (*Democratic Socialist Organizing Committee*) a Nového Amerického hnutia (*New American Movement*).¹²² Po založení strany boli za spolupredsedom zvolení Michael Harrington a socialistická feministická autorka Barbara Ehrenreich. Strana si za svoj cieľ určila „boj za reformy, ktoré oslabia silu korporácií a zvýšia silu pracujúcich ľudí“. V ich logu možno vidieť červený karafiát, ktorý tradične symbolizuje socializmus a podanie rúk rozdielnych farieb, ktorými chcela strana prejaviť svoj postoj k rasovým otázkam.

Demokratický socialistický organizačný výbor bol založený v roku 1973, keď sa porazené protivojnové krídlo (proti vojne vo Vietname) oddelilo od zvyšku debsovskej Socialistickej strany. Za menej ako desať rokov sa výbor rozrástol z malého kádra niekoľkých stoviek na organizáciu s takmer 5 tisíc členmi. Tvorili ho aktivisti odborových

¹²⁰ THE NEW YORK TIMES. *Socialist Party Now the Social Democrats, U.S.A.*. [elektronický zdroj]. The New York Times, 1972. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.nytimes.com/1972/12/31/archives/socialist-party-now-the-social-democrats-usa.html>

¹²¹ ISSERMAN, Maurice. *Michael Harrington : Warrior On Poverty*. [elektronický zdroj]. The New York Times, 2009. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : https://www.nytimes.com/2009/06/21/books/review/Isserman-t.html?_r=1

¹²² SCHWARTZ, Joseph M.. *A History of Democratic Socialists of America 1971-2017*. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.dsausa.org/about-us/history/>

zvázov a ľavicového krídla Demokratickej strany, ako aj rýchlo rastúcej sekcie pre mládež, sídliacej prevažne v univerzitných kampusoch.¹²³

Nové americké hnutie bolo založené v roku 1971. Pôvodne ho tvorili členovia Študentov za demokratickú spoločnosť (*Students for a Democratic Society*) a socialisticko-feministických ženských odborov. Hnutie zohralo nielen dôležitú úlohu v otázkach za reprodukčné práva, ale pomohlo aj ľavici prehodnotiť vzťah medzi rasou, pohlavím a triednou identitou.

Pred zlúčením týchto dvoch subjektov prispievali ich členovia k aktivitám odborov, komunitných organizácií a feministických hnutí, ako aj k prebudovaniu ľavicovo-robotníckej koalície v rámci Demokratickej strany. Hoci boli formovaní odlišnými kultúrnymi a historickými skúsenosťami, väčšina členov oboch organizácií dospela k rovnakým politickým záverom: americké socialistické hnutie sa musí zaviazat' k demokracii ako cieľu samému o sebe a musí pracovať ako otvorená, nezávislá socialistická organizácia v boji proti korporáciám, a takisto za rasovú spravodlivosť a feministické koalície s nesocialistickými progresivistami. Najväčší politický prínos nepochybne spočíval v realizácii vízie Michaela Harringtona o vybudovaní silnej koalície medzi progresívnymi odborármi, aktivistkami za občianske práva a feministickými aktivistami a „novými politickými“ ľavicovými liberálmi v krídle demokratov. Provojnové, sociálno-konzervatívne odbory boli v tom čase vedené Georgeom Meanym, ktorý údajne podporoval v prezidentských voľbách Richarda Nixona pred demokratickým kandidátom Georgeom McGovernom. Noví ľavicoví aktivisti však boli zameraní proti vojnám a vtedajšie robotnícke hnutia a ich čelných predstaviteľov kritizovali za byrokratické, antidemokratické, sexistické a rasistické črty. Aktivisti farebnej pleti a feministky príliš nedôverovali odborárskym lídrom a demokratom hlavného prúdu, ktorí naliehali na Novú ľavicu hnutia, aby nevytvárala sociálne nepokoje militantným požadovaním rovnakých práv. Harrington si predstavoval spojenie organizácií troch Georgeov: boli nimi George Meany, líder odborov, George McGovern, protivojnový, liberálny člen Demokratickej strany a George Wallace, člen Demokratickej strany, ktorý otvorene podporoval segregáciu a zákony Jima Crowa. Harrington chcel dostať feministky, odborárov, Afroameričanov, Latinoameričanov a socialistov do jednej miestnosti so spoločným úmyslom. V roku 1973 sa to zdalo utopické, ba až naivné. Ale koncom 70. rokov, čiastočne kvôli úspechu

¹²³ SCHWARTZ, Joseph M.. *A History of Democratic Socialists of America 1971-2017*. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.dsausa.org/about-us/history/>

Demokratickej agendy, sa koaličná politika stala mantrou medzi odborármi a aktivistami v komunitách farebných, feministiek a LGBTQ komunity.

Demokratická agenda začala ako projekt Democracy '76. Demokratický socialistický organizačný výbor zostavil koalíciu robotníckej ľavice, aby na Konvencii demokratov v roku 1976 bojovala za skutočný záväzok k plnej zamestnanosti. Po voľbách v roku 1976 sa Democracy '76 vyvinula do Demokratickej agendy, ktorá si získala aktívnu podporu vedenia odborových zväzov vrátane Americkej federácie štátnych, okresných a obecných zamestnancov (*American Federation of State, County and Municipal Employees*), Spojených robotníkov automobilového priemyslu (*United Auto Workers*) a Strojárov (*Machinists*), ako aj feministiek, aktivistov z farebných komunít a ľavicových aktivistov v Demokratickej strane a jej okolí. Vrchol vplyvu Demokratickej agendy nastal na jar 1978, keď na zjazde Demokratickej strany získala na konferencii 40 percent hlasov za rezolúcie, ktoré odmietali, aby Carterova administratíva upustila od boja za plnú zamestnanosť.¹²⁴

Zakladajúci lídri Strany demokratických socialistov by sami nedokázali vytvoriť fúziu. Veteráni Nového amerického hnutia boli ovplyvnení „anti-antikomunistickou politikou“ hnutia proti vojne vo Vietname a nemohli akceptovať ľavicový antikomunizmus zakladateľov Demokratického socialistického organizačného výboru. Bol to až prílev nových členov v oboch táboroch, ktorý podnietil proces zlučovania. Mladší aktivisti výboru považovali dôraz Nového amerického hnutia na aktivizmus na miestnej úrovni a socialistický feminizmus za inšpirujúci. V hnutí pôsobili aj bývalí komunisti, z ktorých mnohí súhlasili s dôrazom výboru na koaličnú prácu s nesocialistami a cenili si väčšiu národnú viditeľnosť, ktorú výbor v tom čase mal.

Keď sa delegáti z oboch strán stretli v Detrote v marci 1982, aby vytvorili Demokratických socialistov Ameriky, zdieľali optimizmus Michaela Harringtona, že korporáčna nezodpovednosť vyvolá ľudové požiadavky na demokratickú kontrolu nad ekonomikou.¹²⁵ Reaganova rétorika „impéria zla“ a jeho útoky na hnutie žien, občianske práva a robotníkov dočasne slúžili cieľom zjednotenia americkej ľavice. V tom období sa aj v ostatných krajinách rozmáhal duch optimizmu a jednoty, ktorý sa sústredil okolo odmetania autoritárskych koncepcií socializmu. V 80-tych rokoch sa však do popredia

¹²⁴ SCHWARTZ, Joseph M.. *A History of Democratic Socialists of America 1971-2017*. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.dsausa.org/about-us/history/>

¹²⁵ Id.

začala dostávať Nová pravica, ktorá presvedčila mnoho pracujúcich a ľudí strednej triedy, že liberálne sociálne programy zvyhodňujú pri poskytovaní pomoci ľuďom inej farby pleti. V Spojených štátoch, ale aj v Európe, pravica presvedčila väčšinu verejnosti, že príčinou ekonomickej stagnácie sú silné odbory a príliš rozšírené verejné zabezpečenie. Strana Demokratických socialistov Ameriky tak vznikala v najkonzervatívnejšej dekáde od 50-tych rokov. Osemdesiate roky boli pre ľavicu vo všeobecnosti náročné. Demokratickí socialisti zastávali stanovisko, že iba demokratická priemyselná, pracovná, obchodná a investičná politika môže obnoviť globálny rast pomocou sociálnej spravodlivosti.

Pád komunizmu v roku 1989 sa ukázal byť menším bezprostredným prínosom pre demokratických socialistov, ako mnohí z nich dúfali. Tí, ktorí trpeli vo východnej Európe a Sovietskom zväze, neprijali socializmus s ľudskou tvárou, ale bezhlavo sa vrhli do náručia kapitalizmu voľného trhu. Neúspechy kapitalistických reforiem ani tak neoživili ľavicu, ako skôr zvýšili podporu xenofóbneho nacionalizmu. Z krátkodobého hľadiska však mediálne vyhlasovanie víťazstva kapitalizmu posmelilo do tej doby nepridružených socialistov. V polovici 90. rokov sa počet členov, ktorí dostávali priamo poštou informácie o kampani Demokratických socialistov, zvýšil zo 7 na 10 tisíc.¹²⁶ Socialisti vyhlasovali, že pád komunizmu v žiadnom prípade nepopiera nespravodlivosti kapitalizmu, ani neukončuje boj proti nim. Demokratickí socialisti naďalej rástli a o niekoľko rokov neskôr sa objavil nový národne uznávaný hovorca, senátor Bernie Sanders, ktorý bol v minulosti členom ľavicových strán *Socialist Workers Party* a *Liberty Union Party*.

Koncom 90. rokov zamerali demokratickí socialisti veľkú časť svojej pozornosti na úzku spoluprácu s Kongresovým progresívnym výborom a justičnými skupinami s cieľom postaviť sa proti Multilaterálnej dohode o investíciách (*Multilateral Agreement on Investment*). Táto navrhovaná dohoda by zbavila národné vlády práva uzákoniť demokratickú kontrolu zahraničného investičného kapitálu a bola predchodcom Transpacifického partnerstva (*Trans-Pacific Partnership*), ktoré neskôr navrhol prijať kabinet prezidenta Barracka Obamu. V roku 1999 sa zdalo, že sa formuje nová globálna ľavica na čele s progresívnymi odbormi a socialistami, ktorí sa spájajú s mladšími, viac anarchisticky orientovanými demonštrantmi, aby prevzali Medzinárodný menový fond a Svetovú obchodnú organizáciu. 9. septembra 2001 sa však zmenila celková politická orientácia v krajine a Bushova administratíva začala „vojnu proti terorizmu“ ako

¹²⁶ SCHWARTZ, Joseph M.. *A History of Democratic Socialists of America 1971-2017*. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.dsausa.org/about-us/history/>

prostriedok na potlačenie akýchkoľvek foriem antiimperialistických alebo protikorporačných protestov. Demokratickí socialisti sa aktívne vyjadrovali proti vojne v Iraku a Afganistane. Významnú úlohu zohrávali hnutie Mladých demokratických socialistov (*Young Democratic Socialists*) a hnutie A.N.S.W.E.R. (*Act Now to Stop War and End Racism*). V priebehu nasledujúcej dekády sa socialistickí aktivisti výrazne presadzovali v tradičných témach Novej ľavice, akými boli protesty proti finančným kruhom z Wall Street (*Occupy Movement*) a neskôr aj protesty za rasovú rovnosť (*Black Lives Matter*). V súčasnosti v Spojených štátoch prežívajú aj radikálne ľavicové iniciatívy, ako napríklad Socialistická asociácia držiteľov strelných zbraní (*Socialist Rifle Association*).

V roku 2014 Demokratickí socialisti určili ako hlavnú prioritu podporu kandidatúry Bernieho Sandersa do prezidentského úradu. Pre maximálnu expozíciu a efektívnosť mal Sanders kandidovať aj v demokratických primárkach. Socialisti začali s koordinovanou kampaňou „Potrebujeme Bernieho“, v ktorej naliehali na Sandersa, aby kandidoval. Neskôr spustili kampaň „Ľudová revolúcia 101“, ktorá približovala aktivistom Sandersove základné demokratické socialistické princípy. Sanders bol advokátom boja proti najbohatšiemu percentu americkej spoločnosti,¹²⁷ ktoré chcel limitovať progresívnymi daňami a zrušením daňových rajov. Zároveň požadoval limitáciu špekulatívnych finančných praktík, reformovať odborárske hnutia a zväzy, aby sa mohli slobodnejšie organizovať a rozširovať členské základne. Jednou zo socialistických myšlienok bolo tiež zavedenie komunitného vlastníctva podnikov (ko-operacionizmus), ktoré bolo namierené proti nadnárodným korporáciám. Sanders sa zasadzoval taktiež za vykonanie hĺbkového auditu Centrálnej banky USA (*Federal Reserve*) a obmedzenie nezávislosti jej monetárnej politiky. Dôležitými súčasťami jeho politickej agendy bolo tiež systematické znižovanie národného aj federálneho dlhu, podpora Green New Deal, prijatie zákona o minimálnej mzde na federatívnej úrovni, boj za zrovnoprávnenie menším a legalizáciu mäkkých drog, ako aj celková zmena zahraničnopolitickej orientácie, ktorá hlásala ústretovejší prístup voči Číne, Rusku, Venezuele, Iránu a Palestíne a tvrdší postup voči Saudskej Arábii a pro-izraelskej loby v rámci vnútropolitického života USA. S poslednou požiadavkou sa spája

¹²⁷ Fenomén známy ako 1 %, pozri bližšie klasickú prácu ALLEN, Frederick Lewis. *The Lords of Creation*. Chicago : Quadrangle, 1935.

tiež Sandersova výzva znižovať vojenské výdavky USA, ktoré sú niekoľko desaťročí najvyššie na svete.¹²⁸

Výsledkom bolo, že vďaka Sandersovej kampani základňa členov Demokratických socialistov narástla zo 6 500 členov v 2014 na 8 500 v 2016.¹²⁹ Sandersovo odmietnutie opustiť svoju demokratickú socialistickú identitu a jeho jasný postoj, že iba budovaním masových sociálnych hnutí môžete zmeniť mocenské vzťahy, dali jeho kampani jasný charakter triedneho boja. Prieskumy ukázali, že väčšina ľudí do 40 rokov mala priaznivejší názor na socializmus ako na kapitalizmus. Viditeľnosť socialistov rástla a tlač si všímala čoraz priaznivejší postoj k „socializmu“. Od 9. novembra 2016 do 1. júla 2017 sa do strany zapojilo viac ako 13 000 ľudí, väčšinou vo veku od 18 do 35 rokov. Kreatívne využitie sociálnych médií a Twitteru dobrovoľníkmi z kruhov Demokratických socialistov prispelo k tomuto rastu. Okrem toho, prostredníctvom silného programu mentoringu, národné vedenie strany, dobrovoľníci a zamestnanci pomohli ľuďom v 48 štátoch vytvoriť viac ako 100 nových miestnych pobočiek a množstvo nových miestnych skupín mládežníckych organizácií. Hoci Sanders nevedol explicitnú socialistickú kampaň, dal jasne najavo, že globálna vládnuca trieda bola za posledných 40 rokov zapojená do triedneho boja zhora. Tento elitný projekt sa vedome zameril na zničenie moci odborov a vytvorenie ideológie TINA (*There Is No Alternative*), ktoré hlásalo, že „neexistuje žiadna alternatíva“ k voľnému trhu a neobmedzenej korporátnej moci.

Sanders a vzostup Demokratických socialistov nemožno vnímať izolovane. Veľká recesia v roku 2008 a nárast nezamestnanosti alebo tzv. prekariátu po celom svete podnietili rast nových ľavicových a socialistických formácií, akými boli napr. Podemos v Španielsku, Syriza v Grécku, Mélenchonova prezidentská kandidatúra vo Francúzsku a labouristická politika Jeremyho Corbyna. Všetky tieto hnutia spolu s Demokratickými socialistami veria, že spravodlivá a udržateľná budúcnosť môže existovať len za predpokladu, ak pracujúci ľudia získajú kontrolu nad bohatstvom, ktoré spoločne vytvárajú. V súčasnosti predstavujú Demokratickí socialisti s približne 100 000 členmi a 239 miestnymi pobočkami najväčšiu socialistickú organizáciu v Spojených štátoch amerických, ktorá je zapojená aj do medzinárodných organizácií (*Socialist International*).

¹²⁸ Svoje postoje k vyššie uvedeným otázkam Sanders formuloval v sérii popularizačných kníh. Pozri napr. SANDERS, Bernie. *Bernie Sanders Guide to Political Revolution*. New York : Henry Holt and Company, 2017. ISBN 9781250138903.

¹²⁹ SCHWARTZ, Joseph M.. *A History of Democratic Socialists of America 1971-2017*. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. [cit. 2022-14-02]. Dostupné na : <https://www.dsausa.org/about-us/history/>

Väčšina mladých ľudí, ktorí sa pripájajú k organizácii, chce byť aktívna a nové pobočky po celej krajine už začlenili tisíce členov do aktivistických projektov. Socialistické hodnoty a idey šíria aj nezávislé médiá a investigatívny žurnalisti na čele s Amy Goodmanovou (*Democracy Now!*), Chrisom Hedgesom, Abby Martinovou (*Empire Files*), Brianom Beckerom (*A.N.S.W.E.R.*), Raniou Khalekovou a Eugenom Puryearom (*Breakthrough News*) a mnohými ďalšími aktivistami a združeniami.

Záver

Socializmus predstavuje komplexný fenomén, ktorý je ťažké systematicky popísať. Myšlienky socializmu na americký kontinent prúdili prakticky od dôb kolonizácie, kedy prví osadníci zakladali kooperatívne komunity a usilovali sa žiť v súlade s kresťanskými komunistickými zásadami, ktoré boli na starom kontinente marginalizované a často démonizované. Spojené štáty americké predstavovali pre Európanov krajinu neobmedzených možností a náboženskej slobody, ktorá sa v ich domovine vytrácala. Tak najprv vznikli na pôde USA komunistické spolky Šejkrov, inšpiracionalistov a iných prevažne nemecko-holandských protestantských siekt. V 19. storočí, keď začali Atlantický oceán prekračovať postupne čoraz väčšie skupiny ľudí, sa popri sebestačných náboženských komunitách začali rozvíjať aj industriálne utopické projekty, ktoré zakladali harmoniti, ikariáni či fourierovci.

Spojené štáty americké 19. storočia predstavovali spoločnosť, ktorá sa slovami Johna Deweyho riadila princípom dravého individualizmu. Vlastníci tovární a podnikov nezohľadňovali potreby chudobnejších spoločenských vrstiev. Pracujúca chudoba musela znášať dlhý pracovný čas, neuspokojivé mzdy a neadekvátne pracovné podmienky. V tomto období sa uskutočnili viaceré významné štrajky, ktoré zjednocovali robotníkov a vytvárali medzi nimi nielen pocity súdržnosti, ale aj formálne vzťahy a zväzky. Postupne začali vznikať odborové hnutia, ktoré združovali robotníkov z rovnakého odvetvia a bojovali spoločne za svoje práva. V práci sme predstavili dve významné odborárske hnutia: Rytieri práce, ktoré mala na vrchole svojej existencie až 700 tisíc členov a Americká federácia práce, na ktorej čele stál dlhé roky Samuel Gompers.

S organizovanými odborárskymi hnutiami sa začal rozvíjať aj politický život, ktorý transcendoval dve tradičné politické strany republikánov a demokratov. Moc v krajine bola neustále v rukách bohatých obchodníkov a zemepánov. Malí vlastníci pôdy, lokálni podnikatelia a robotníci mali len veľmi malú šancu vyjadriť svoje názory a presvedčenia a hájiť svoje záujmy. Táto nerovnosť podnietila vznik rôznych demokratických spoločností a republikánskych klubov, ktoré vyvažovali vplyv najbohatších skupín obyvateľstva. Ich lídrami boli často intelektuáli a rádovými členmi robotníci, farmári a malí podnikatelia. V roku 1901 vznikla Americká socialistická strana spojením poslancov z viacerých rôznych marginálnych politických strán, ktoré hájili záujmy nižších spoločenských tried.

Kvôli špecifickému historickému vývoju bolo ľavicové spektrum politického života čoraz častejšie pod vplyvom marxistickej ideológie, ktorá sa začala naplno prejavovať na prelome 19. a 20. storočia. V čase prvej svetovej vojny sa strana svojimi pacifistickými protivojnovými názormi dostala do nemilosti vlády a postupne sa stala predmetom represálií a sankcií. Zákon o špionáži, schválený v roku 1917, predstavoval počiatok ideologického vyrovnávania sa so socializmom, ktorý natrvalo poznačil budúcnosť a osud ľavicových strán v Spojených štátov. Prvá červená jazva sa však pod vplyvom Veľkej hospodárskej krízy rýchlo zahojila a priestor po Americkéj socialistickej strane prebrala ďalšia politická strana, Komunistická strana Spojených štátov amerických. V tejto fáze politického vývoja môžeme identifikovať jeden z možných rozdielov medzi socialisticou a komunistickou politikou, ktorý je však poplatný len špecifickému politickému vývoju v USA. Zatiaľ čo predchádzajúce socialisticke strany vznikali a fungovali spontánne vďaka podpore zdola, rádovými robotníkmi a občanmi, komunistická strana fungovala s výraznou podporou – finančnou aj ideologickou – Moskvy a ZSSR. Po druhej svetovej vojne sa vmiešavanie zahraničných štátov do vnúropolitického života USA stal predmetom komplexného boja, ktorý vošiel do dejín ako Druhá červená jazva alebo Mccarthismus. Zo špionáže boli v tom čase obvinené stovky vládných pracovníkov a boj neustál, pokiaľ neboli prakticky všetky krajne ľavicové subjekty zdecimované a znefunkčnené.

Politickú agendu prebrali v nasledujúcich desaťročiach opäť domáce a na zahraničí nezávislé skupiny a hnutia, ktoré sformovali pod vplyvom zahraničnej politiky USA tzv. Novú Ľavicu. Novú Ľavicu definoval eklektický prístup, ktorý kombinoval prvky liberalizmu a marxizmu. Nová Ľavica zahŕňala taktiež anarchistov, rôzne kontrakultúry a najmä rasové menšiny, ktorých bolo v USA čoraz početnejšie množstvo. V súčasnosti môžeme povedať, že vplyv socialistickej politiky strán a ideí v USA konštantne rastie. Najvplyvnejšou socialisticou stranou je v súčasnosti strana Amerických demokratických socialistov, ktorá sa spája s postavou senátora Bernieho Sandersa.

Socializmus zanechal na pôde Spojených štátov nezmazateľnú stopu a významne sa zaslúžil o vytvorenie lepších pracovných podmienok pre bežných robotníkov, o zastúpenie názorov týchto robotníkov v štátnych orgánoch a takisto predstavil svetu zaujímavých politických lídrov, ktorí zďaleka nepripomínajú diktátorov stalinistického typu, ale reprezentujú skôr bojovníkov za slobodu marginalizovaných a utláčaných spoločenských tried (Debs, Browder, Harrington, Sanders).

Z hľadiska dlhodobého vývoja socialistických hnutí v USA môžeme identifikovať tri tradície amerického socializmu: náboženský komunizmus, myšlienky niektorých federalistov a otcov zakladateľov (najmä Jefferson) a revolučná filozofia Karla Marxa.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. ARISTOTELES, Politika. Bratislava : Pravda, 1988. ISBN 8071498394
2. ARNDT, Karl J.R.. George Rapp's Harmony Society, 1785–1847. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1965.
3. BAROW, Clyde W., Critical Theories of the State. Marxist, Neo-Marxist, Post-Marxist. Madison : The University of Wisconsin Press, 1993. ISBN 0-299-13710-4
4. BROWNE, Henry J., The Catholic Church and the Knights of Labor. New York : Arno Press 1976. ISBN 0405093233.
5. CAMPBELL, H.M. (ed.), The Britannica Guide to Political Science and Social Movements That Changed the Modern World. London : The Rosen Publishing Group, 2009. ISBN 978-1615300167
6. COOPER, John Milton Jr., Woodrow Wilson. New York : Knopf Doubleday Publishing 2009, s. 335. ISBN 9780307273017.
7. COUNTRYMAN, Edward. The Princeton Encyclopedia of American Political History. Princeton : Princeton University Press, 2010. ISBN 978-0-691-12971-6
8. DE SAINT SIMON, Henri. Výber z díla. Praha: Orbis, 1949
9. DEERY, Phillip. American Communism. IN: NAIMARK, Norman, PONS, Silvio, QUINN-JUDGE, Sophie (eds.). The Cambridge History of Communism, Vol. II. Cambridge : Cambridge University Press, 2017, s. 646. ISBN 9781107133549.
10. FARQUHAR, Michael. A Treasury of Great American Scandals. Londýn : Penguin Books, 2003. ISBN 0-14-200192-9
11. FILIPPELLI, Ronald L.. Labor Conflict in the United States : An Encyclopedia. New York : Garland Pub., 1990. ISBN 082407968X
12. FONER, Philip S.. History Of The Labor Movement In The United States. New York : International Publishers, 1947. ISBN 071780562X
13. FONER, Philip S.. History Of The Labor Movement In The United States Volume 2. New York : International Publishers, 1947. ISBN 0717803880
14. FOURIER, Charles. Výber z díla. Praha : Orbis 1950.
15. FRANKFURTER, Felix. A Report on the Illegal Practices of The United States Department of Justice. Washington DC, National Popular Government League, 1920.

16. HAKIM, Joy. War, Peace, and All That Jazz. New York : Oxford University Press, 1995. ISBN 0-19-509514-6
17. HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. Fenomenológia ducha. Bratislava : Kalligram, 2015. ISBN 9788081018619
18. HILLQUIT, Morris, History of Socialism in the United States. New York : Funk and Wagnalls, 1903. s. 236.
19. HINE, Robert V.. California's Utopian Colonies. New York : W.W.Norton & Company, 1973. ISBN 0393006786
20. HODGSON, Geoffrey H., Liberal Solidarity. The Political Economy of Social Democratic Liberalism. Cheltenham, Northampton : Edward Elgar Publishing 2021. ISBN 978-1-80088-218-8.
21. HOWE, Irwing. Socialism and America. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1977. ISBN 0-15-183575-6
22. JAY, John. Listy Federalistov. Bratislava : Kalligram, 2002. ISBN 80-7149-455-0
23. JINEK, Jakub - KONRÁDOVÁ, Veronika. For Friends, All is Shared. Praha : Oikoymenh, 2016.
24. KNUTSEN, Torbjorn. Dějiny teorie mezinárodních vztahů. Brno : Centrum strategických studií, 2000. ISBN 8090333338
25. KURLANDER, E., Hitlerova monstra. Třetí říše a nadpřirozeno. Praha : Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3123-5.
26. LENIN, Vladimír Il'jič, Vybrané spisy v piatich zväzkoch. Zv. 2. Bratislava : Pravda, 1973. s. 342.
27. LERNER, Warren, A History of Socialism and Communism in Modern Times: Theorists, Activists, and Humanists. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1982, s. 7 - 22. ISBN 9780133921830
28. LEVIN, Murray B.. Political Hysteria in America. New York : Basic Books, 1971.
29. LONG, Priscilla (ed.), The New Left: A Collection of Essays. Boston : Porter Sargent, 1969. Bez ISBN.
30. MANDA, Vladimír- ŠTAHEL, Richard- PRUŽINEC, Tomáš. Človek, sloboda a vlastníctvo vo filozofii raného novoveku. Bratislava : Iris, 2015. ISBN 978-80-8153-050-0
31. MARX, Karl. Bieda filozofie. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1955.
32. MARX, Karl. Kapitál. Praha : Svoboda, 1978

33. MARX, Karl. Kritika gothajského programu. Praha : Svoboda, 1974.
34. MARX, Karl. – ENGELS, Friedrich. Manifest komunistické strany. Bratislava : Eko-Konzult, 2003. ISBN 8089044697
35. MCLEAN, George N., The Rise and Fall of Anarchy in America. Chicago : R. G. Badoux & Co., 1890. s. 12 – 19.
36. MCMILLIAN, John C. – BUHLE, Paul. The New Left Revisited. Philadelphia : Temple University Press, 2003. ISBN 978-1-56639-976-0
37. MCNEESE, Tim, The Labor Movement. Unionizing America. New York : Infobase Publishing, 2008, s. 83 – 105.
38. MILL, John Stuart, O Slobode. Bratislava : IRIS, 1995. ISBN 80-88778-07-7.
39. MILLER, Richard W., Social and Political Theory. In: CARVER, Terrell (ed.): The Cambridge Companion to Marx. Cambridge : Cambridge University Press, 1991, s. 55 – 105. ISBN 978-0521366946.
40. MORE, Thomas. Utópia. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2017. ISBN 9788080619664
41. MOYNIHAN, Daniel P. Secrecy : The American Experience. New Heaven : Yale University Press, 1998. ISBN 978-0-300-08079-7
42. MYERS, Constance A.. The Prophet's Army : Trotskyists in America, 1928-1941. Westport : Greenwood Press, 1977. ISBN 978-0837190303
43. ONEAL, James, WERNER, G. A. American Communism. A Critical Analysis of Its Origins, Development and Programs. Westport : Connecticut, 1972, s. 43 – 46. ISBN 0837156270.
44. OTTANELLI, Fraser M. The Communist Party of the United States. From the Depression to the World War II. New Brunswick, London : Rutgers University Press, 1991, s. 17 – 48.
45. OWEN, Robert. Vybrané spisy. Praha : Státní nakladatelství politické literatury 1960.
46. PERNÝ, L. Utopisti. Vizionári sveta budúcnosti. Dejiny utópií a utopizmu. Martin : Matica slovenská, 2020. ISBN 9788081282577
47. PIVEN, Frances - CLOWARD, Richard. Poor People's Movements : Why They Succeed, How They Fail. New York : Vintage Books, 1978. ISBN 0394726979
48. PLATO. The Republic. Londýn : Penguin Books, 2007. ISBN 9780140455113
49. POPPER, Karl Raimund. Otvorená spoločnosť a její nepřátelé II. Praha : Oikoymenth, 2015. ISBN 9788072981892

50. ROSS, Jack. The Socialist Party of America : A Complete History. Nebraska : Universtiy of Nebraska, 2015. ISBN 978-1-61234-491-1
51. ROUSSEAU, J.J. Rozpravy. Praha : Svoboda, 1989.
52. SPIELVOGEL, J. Hitler and Nazi Germany : A History. New York : Routledge, 2010. s.1. ISBN 978-0131924697
53. STEIN, Stephen J.. The Shaker Experience in America : A History of the United Society of Believers. New Heaven : Yale University Press, 1992. ISBN 978-0-300-05933-5
54. THOMPSON, W., The Left in History. Revolution and Reform in Twentieth-Century Politics. London, Chicago : Pluto Press 1997, s. 42 – 75, 159 – 185. ISBN 0-7453-0892-9.
55. VOLTAIRE, Francois Marie. Výber z díla. Praha : Svoboda, 1978

Internetové zdroje

1. ACHENBACH, Joel. A Party That Had Lost Its Mind : In 1968, Democrats Held One of History's Most Disastrous Conventions. [elektronický zdroj]. The Washington Post, 2018. Dostupné na : <https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/08/24/a-party-that-had-lost-its-mind-in-1968-democrats-held-one-of-historys-most-disastrous-conventions/>
2. ASP, David. Espionage Act of 1917. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia, 2019. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1045/espionage-act-of-1917>
3. BENSON, Robert L.. The Venona Story. [elektronický zdroj]. National Security Agency. Dostupné na : https://www.nsa.gov/portals/75/documents/about/cryptologic-heritage/historical-figures-publications/publications/coldwar/venona_story.pdf
4. BOYD, Christina L.. Sedition Act of 1918. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia, 2019. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1239/sedition-act-of-1918>
5. HAYNES, John E.. Exchange with Arthur Herman and Venona book talk. [elektronický zdroj]. Dostupné na : <http://www.johnearlhaynes.org/page58.html>
6. HISTORY.COM EDITORS. Red Scare. [elektronický zdroj]. History.com, 2010. Dostupné na : <https://www.history.com/topics/cold-war/red-scare>

7. ISSERMAN, Maurice. Michael Harrington : Warrior On Poverty. [elektronický zdroj]. The New York Times, 2009. Dostupné na :
https://www.nytimes.com/2009/06/21/books/review/Isserman-t.html?_r=1
8. LIBRARY OF CONGRESS. Espionage Act of 1917. [elektronický zdroj]. Iowa Department of Cultural Affairs. Dostupné na :
<https://iowaculture.gov/history/education/educator-resources/primary-source-sets/americas-involvement-world-war-i/espionage>
9. LIBRARY OF CONGRESS. President Franklin Delano Roosevelt and the New Deal. [elektronický zdroj]. Library of Congress. Dostupné na :
<https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/great-depression-and-world-war-ii-1929-1945/franklin-delano-roosevelt-and-the-new-deal/>
10. MARXISTS.ORG EDITORS. The Communist International. [elektronický zdroj]. Marxists.org. Dostupné na :
<https://www.marxists.org/history/international/comintern/index.htm>
11. MCMANUS, M. What Is Liberal Socialism? [elektronický zdroj]. LiberalCurrents, 2021. Dostupné na : <https://www.liberalcurrents.com/what-is-liberal-socialism/>
12. NATIONAL PARK SERVICE. Utopias in America. [elektronický zdroj]. U.S. Department of the Interior, 2021. Dostupné na :
<https://www.nps.gov/articles/utopias-in-america.htm>
13. ROBERTS, Leslie J.. Etienne Cabet and his Voyage en Icarie, 1840. [elektronický zdroj]. Utopian Studies. Dostupné na : <https://www.jstor.org/stable/20719028>
14. SCHWARTZ, Joseph M.. A History of Democratic Socialists of America 1971-2017. [elektronický zdroj]. Democratic Socialists of America, 2017. Dostupné na :
<https://www.dsausa.org/about-us/history/>
15. STANFORD. Communism in China. [elektronický zdroj]. Dostupné na :
<https://cs.stanford.edu/people/eroberts/cs201/projects/communism-computing-china/china.html>
16. STORRS, Landon R.Y.. McCarthyism and the Second Red Scare. [elektronický zdroj]. Oxford Research Encyclopedias, 2015. Dostupné na :
<https://oxfordre.com/americanhistorical/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.001/acrefore-9780199329175-e-6>
17. TAILLON, Paul M.. Labour Movements, Trade Unions and Strikes (USA). [elektronický zdroj]. International Encyclopedia of the First World War, 2017.

- Dostupné na : https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/labour_movements_trade_unions_and_strikes_usa
18. THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. Communist Party of the Soviet Union. [elektronický zdroj]. Britannica. Dostupné na : <https://www.britannica.com/topic/Communist-Party-of-the-Soviet-Union>
 19. THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. Earl Browder. [elektronický zdroj]. Britannica. Dostupné na : <https://www.britannica.com/biography/Earl-Browder>
 20. THE NEW YORK TIMES. Socialist Party Now the Social Democrats, U.S.A.. [elektronický zdroj]. The New York Times, 1972. Dostupné na : <https://www.nytimes.com/1972/12/31/archives/socialist-party-now-the-social-democrats-usa.html>
 21. THOMSON, Alec. Smith Act of 1940. [elektronický zdroj]. The First Amendment Encyclopedia. Dostupné na : <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1048/smith-act-of-1940>
 22. U.S.HISTORY.ORG EDITORS. McCarthyism. [elektronický zdroj]. Independence Hall Association. Dostupné na : <https://www.ushistory.org/us/53a.asp>
 23. U.S.HISTORY.ORG EDITORS. The Red Scare. [elektronický zdroj]. Independence Hall Association. Dostupné na : <https://www.ushistory.org/us/47a.asp>
 24. U-S-HISTORY.COM. Socialism in America. [elektronický zdroj]. 2022. Dostupné na : <https://www.u-s-history.com/pages/h1669.html>
 25. WHEATCROFT, Geoffrey. Anti-Anticommunism Again. [elektronický zdroj]. The Wall Street Journal, 1998. Dostupné na : <https://www.wsj.com/articles/SB894939271693861000>
 26. WOLFF, Richard. AskProfWolff: Great Depression & The New Deal. [elektronický zdroj]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=jfUj5x_PwKA
 27. WRIGTH MILLS, Charles. Letter to the New Left. [elektronický zdroj]. New Left Review, 1960. Dostupné na : <https://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/letter-new-left.htm>